

Kulturaspektet i teknisk oversættelse – en replik til Peter Kastberg

I forrige nummer af Hermes (28 – 2002: 179-193) havde Peter Kastberg, med udgangspunkt i et enkelt citat fra en af mine bøger (Gottlieb 1994), sat sig for at tilbagevise forestillingen om at ”tekniske tekster eller teknisk sprogbrug skulle være kulturuafhængigt” (Kastberg 2002: 190) og den dermed forbundne forestilling om at sådanne tekster kan oversættes rent mekanisk (Kastberg 2002: 187-189).

I direkte forlængelse af sit opgør med den ’mekaniske’ opfattelse af teknisk oversættelse henviser Kastberg (på s. 189) til to kilder (fra hhv. 1995 og 2001) der ifølge ham kan ”påvise, at man inden for samme tekniske genre, nemlig brugsanvisningen, på tysk, engelsk og dansk har tendens til at serialisere delteksterne forskelligt”, og han omtaler samme sted en forfatter der giver ”en lang, lang række eksempler på, at samme genstand/sagsforhold/handlingssammenhæng fortækstes forskelligt i forskellige (national)kulturer.”

Jeg er ganske enig – og har heller ikke, hverken i det citerede eller andetsteds, givet udtryk for det modsatte; som Kastberg korrekt anfører, skriver jeg at tekniske tekster refererer til fænomener ”der eksisterer uafhængigt af den sproglige kultur, hvori de findes, eller opfindes. Her er der tale om gennemført forudsigelige tekster!” (Gottlieb 1994: 47). Men jeg hverken skriver eller mener at ”så er sprogliggørelsen af disse fænomener i form af tekniske tekster også ens overalt.” (Kastberg 2002: 190).

Uanset hvilken type kildetekst man undersøger, vil oversættelsen af den altid skulle tage hensyn til tids- og stedbundne, kulturfænhængige konventioner i målkulturen. Men at man fx i USA anno 2002 udformer en computer-skærmtæst eller en brugsanvisning på en anden måde end man gør i Danmark, er jo blot én blandt flere faktorer, der til sammen *på en forudsigelig måde* konstituerer oversætterens pragmatiske, syntaktiske og leksikalske valg, og dermed gestalter måltæksten. Et enkelt eksempel: Den amerikanske tekst: ”My computer” ses altid oversat til ”Denne computer” på danske pc-skærme. I dette lille stykke pragmatik finder man en systematisk forskel mellem (amerikansk) engelsk og dansk: Vi foretrækker en bogstavelig talt mindre personlig farvning af denne frase i teknisk sammenhæng.

Og det fører os tilbage til min hovedpointe med det afsnit som Kastberg har kastet sin had/kærlighed på, nemlig fiktionsteksters principielle uforudsigelighed og deres deraf følgende uegnethed som objekter for maskinoversættelse. Selv om alle typer tekster indeholder en ganske høj procentdel sproglige halvfabrikata (Sinclair 1991) – som i modsætning til ad hoc-syntagmer typisk vil have standard-

oversættelser – er det kun inden for tekniske genrer, fx patentansøgninger, at man hidtil har kunnet udvikle velfungerende maskinoversættelser.

Men denne forståelsesramme præsenterer Kastberg os ikke for, og hans artikels ellers velunderbyggede argumentation skæmmes således af et gammelt kendt polemisk virkemiddel; modparten citeres uden for kontekst, og hverken den tekst-interne¹ eller -eksterne² sammenhæng bliver gjort klar for læseren. Det være hermed gjort.

Referencer

- Gottlieb, Henrik (1994). *Tekstning – synkron billedmedieoversættelse*. Center for Oversættelse, Københavns Universitet (DAO = Danske Afhandlinger om Oversættelse; nr. 5)
- Gottlieb, Henrik (1998). Tekstning af faktaprogrammer: Termer, talesprog og troværdighed. In *Rapport fra Fagspråkkonferansen '98 – Fagoversættelse: Språkkunnskap uten fagkunnskap?* Instituttserien NHH-Språk no.1, 1998. Norges Handelshøjskole. Bergen. 67-86.
- Gottlieb, Henrik (2001). Texts, Translation and Subtitling – in Theory, and in Denmark. In *Translators and Translations*. Henrik Holmboe og Signe Isager (red.). Aarhus University Press. Aarhus, 149-192.
- Sinclair, John (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press. Oxford.

Henrik Gottlieb

¹ Citatet som Kastberg så hyppigt vender tilbage til i sin artikel, udgør 6 linjer ud af et 17 linjer langt afsnit i kapitlet ”Tekstning – oversættelse trods alt”. I dette kapitel gjorde jeg blandt andet op med det klassiske ækvivalensbegreb, som jeg i mit korte afsnit om tekniske tekster (Gottlieb 1994, s. 47-48) sammenlignede med en hellig ko, som ”altid er blevet luftet på *fiktionens* sætere, men den har hidtil ikke taget nogen synderlig næring til sig deroppe.” Derefter tilføjede jeg: ”Hvor det derimod ikke drejer sig om ’litteratur’, dvs. kunstnerisk formede fremstillinger af menneskers følelser og handlemåder, kan denne drøvtygger bedre gnave sig gennem teksten. Den bedste næring for den er de tekniske, *informative* tekster.” Herefter følger så det afsnit som Kastberg citerer.

² Som det fremgår af titlen *Tekstning – synkron billedmedieoversættelse* var fænomenet ’tekniske tekster’ ingenlunde i fokus i denne afhandling. Mit ærinde var for første gang på dansk at synliggøre de forskellige typer billedmedieoversættelse og placere dem i en semiotisk og oversættelsesteoretisk sammenhæng. Jeg har siden været inde på teksttypologiske spørgsmål i andre arbejder (bl.a. Gottlieb 2001), ligesom jeg har søgt at beskrive kontrasterne mellem de forskellige fakta-genrer på tv samt disses betydning for tekstningen af sådanne programtyper (Gottlieb 1998). Men ingen af disse nyere kilder har Kastberg forholdt sig til.

W. Glyn Jones, Arne Juul og Jens Axelsen: *Institutionsnavne dansk-engelsk*. København: Gyldendals små røde ordbøger, 2001 (243 sider)

Institutionsnavne dansk-engelsk er på flere måder en usædvanlig ordbog : Ikke bare er der tale om en første udgivelse i serien Gyldendals små røde, ordbogen er også den første af sin art i Danmark. For det tredje indeholder ordbogen mere end den på omslag og titelblad lovede dansk-engelske institutionsordbog, idet den også har såvel en færøsk-engelsk som en grønlandsk-engelsk institutionsordbog foruden et 15 sider langt appendiks, 'Stillingstitler etc.'

Forteksten har tre komponenter: Forord, Bibliografi og Vejledning i ordbogens brug, men ingen indholdsfortegnelse, hvilket ikke mindst når det drejer sig om den foreliggende ordbog ville have været en rigtig god idé i betragtning af, at ordbogen som nævnt indeholder tre bestanddele, der kun findes omtalt i forordet. **Forordet** er på syv små sider (7,5 x 16 cm tekst), hvoraf de fire er helliget taksigelser til en lang række navngivne institutioner og personer, der 'med stor velvilje har bidraget med forskelligt materiale', 'engagement' og 'omfattende hjælp' ved ordbogens tilblivelse. Relevant ville det også her have været at få noget at vide om de tre ordbogsforfatters egen baggrund og forudsætninger. Resten af forordet indeholder en redegørelse for de forskellige overvejelser, der har ligget til grund for ækvivalentsелеktion og -form. Antal lemmata og lemma-selektionskriterier omtales ikke, ligesom der savnes oplysning om ordbogens intenderede brugsfunktioner. Ordbogen vil her blive bedømt på sin anvendelighed i forbindelse med L_1 - L_2 oversættelse samt L_1 og L_2 tekstproduktion.

Bibliografien lister i alt 19 titler, hvoraf de fem refererer til grønlandske forhold. Dette er relativt mange, ikke alene fordi den dansk-grønlandske lemmaliste udgør lidt under syv sider i forhold til den dansk-engelskes 190 sider, men især fordi der ikke optræder færøske titler i bibliografien. Interesserede brugere er dermed ude af stand til at vurdere den empiriske basis for den knap fem sider lange færøsk-engelske del. I forlængelse af de 19 titler nævnes 'et meget stort antal brochurer, oversigter, årsberetninger o.l.'. Her må det undre enhver, der inden for de seneste fem-seks år har beskæftiget sig med praktisk leksikografi, at internettet ikke er nævnt og således ikke kan antages at have udgjort en del af ordbogens empiriske basis.

Sidst i forteksten findes en godt halvanden sides **Vejledning i ordbogens brug**. Her hedder det indledningsvis om alfabetiseringsprincip: 'Ordbogen er baseret på en strengt alfabetisk opstilling af opslagsordene.' Nu kan 'strengt alfabetisk opstilling' som bekendt dække over ét af to principper, nemlig bogstav for bogstav-metoden eller ord for ord-metoden. Langt størsteparten af lemmata

i *Institutionsnavne dansk-engelsk* er flerordslemmata, og ikke mindst derfor savnes her en uddybende oplysning. Opslag viser, at det anvendte princip er bogstav for bogstav-metoden. Dette er ikke den af især metaleksikografer anbefalede metode, idet begrundelsen for den aktuelle ordbogstype vil lyde, at flerordslemmata med identiske førsteled kommer til at optræde langt fra hinanden i lemmarækken. Foruden for tilgangsstruktur redegøres i vejledningen også for brugen af symboler og markøren (*hist*). Gennemgangen føles omstændelig og formuleringen sludrende, og det kræver koncentration at uddrage og fastholde de faktuelle oplysninger. Det hele kunne have været gjort betydeligt mere enkelt, overskueligt og lettilgængeligt for opslag, hvis man i stedet havde valgt at tage udgangspunkt i konkrete ordbogsartikler.

Lemmata

En diskussion af denne komponent vanskeliggøres af, at forfatterne ikke redegør for, hvad de forstår ved *institution*. Med udgangspunkt i følgende definition i NuDansk Ordbog: 'et større foretagende som udbyder visse typer tjenester eller udfører bestemte opgaver; især inden for det offentlige', må *institutioner* antages at omfatte såvel appellativer som proprier, idet sidstnævnte vil referere til konkrete institutioner. Alle lemmata i *Institutionsnavne* er imidlertid med stort begyndelsesbogstav, således fx også *Finansafdeling*, *Folkehøjskole*, *Landbrugsskole*, *Lodsstation*, *Musikudvalg* og *Ungdomskostskole*, som i deres ubestemte form vel næppe kan repræsentere konkrete institutioner og derfor burde have haft status af appellativer. En gennemgang af lemmata vanskeliggøres yderligere af det forhold, at lemmaselektionskriterier ikke omtales, jvf. følgende eksempler på lemmata, der, igen med udgangspunkt i ovenstående definition, for en umiddelbar betragtning må betegnes som excentriske i en institutionsordbog: *Fiskerikontrolskib*, *Hesteafgiftsfonden*, *Klods Hans-Prisen*, *Postafdelingen*, *Roskilde Palæ*, *Melbylejren* og *Martin Andersen Nexø Legatet*. Hertil kommer enkelte industrivirksomheder, således *Danfoss A/S*, men ikke fx *Grundfos A/S*, foruden seks af Danmarks 16 største banker, jvf. bl.a. netinvesteringsguiden <http://www.inv.dk/banker1.htm>. Med sidstnævnte eksempler er der også taget hul på en diskussion af konsekvens i selektionen. På dette område står det ikke godt til i *Institutionsnavne dansk-engelsk*. Således er fx *Midtfyns Festival* med, men ikke *Skanderborg Festival* eller *Roskilde Festival*; *ABC-Teatret*, men ikke *Aarhus Teater*; *Dansk Legeplads Selskab*, men ikke *DUI Leg og Virke*; *AMU-Centre*, men ikke *Voksenuddannelsescentre / VUC* eller *Erhvervsuddannelsescentre / EUC*; *Dansk Parkinsonforening*, men ikke *Alzheimerforeningen*; *A/S Nordisk Filmkompagni*, men ikke *Skandinavisk Filmkompagni*; *Den Kongelige Ballet* og *The New Danish Dance Theatre*, men ikke *Peter Schaufuss Balletten*; *Folkebevægelsen mod EU* men ikke *Junibevægelsen*. Når det drejer sig om

museer, indeholder ordbogen til gengæld så mange af slagsen, at den museums-
guide, der nævnes i bibliografien, må være medtaget i sin helhed.

Det er ikke mindst i forbindelse med funktionen L_1 tekstproduktion af afgørende betydning, at lemmata har korrekt og entydig betegnelse og ortografi. Systematisk søgning på EU-institutioner har her afsløret følgende fejl: *Retten af Første Instans* hedder korrekt *Retten i Første Instans*. *EU-Domstolen* er ledsaget af en henvisning til *Europa-Domstolen* med ækvivalenten *The European Court of Justice* og en henvisning til *EU*. Det har ikke været muligt at finde belæg på nettet for nogen af disse tre betegnelser. Den korrekte danske betegnelse er *EF-Domstolen / De Europæiske Fællesskabers Domstol*, på engelsk *Court of Justice / Court of Justice of the European Communities*, jvf. hhv. <http://europa.eu.int/inst-da.htm> og <http://europa.eu.int/inst-en.htm>. Ved spredt søgning er der desuden fundet uregelmæssigheder som *Danmarks Psoriasisforening*, som i ordbogen er i to ord, men på foreningens hjemmeside er i tre ord: *Danmarks Psoriasis Forening*; i *Dansk Olie- og Naturgas* har der indsneget sig en malplaceret bindestreg; *The New Danish Dance Theatre* findes som lemma, men dette balletkompagni giver i Danmark udelukkende forestillinger under navnet *Nyt Dansk Danseteater*, som ikke kan slås op, jvf i øvrigt <http://www.nytdanskdanseteater.dk/frset-DK.html>. Hvad entydigheden angår, er der især usikkerhed mht. funktionen af semikolon i lemmategnet, som ikke er forklaret i forteksten. Bevidste sprogbrugere vil nok komme i tvivl om korrektheden af semikolon i fx *Formidlingsafdelingen*; *Museumsbutikkerne*, som da heller ikke har kunnet bekræftes ved søgning på nettet, hvor der enten er anvendt kolon eller præpositionerne *på* eller *ved* efter *Formidlingsafdelingen*.

Ordbogen medtager talrige forkortelser, dels som selvstændige lemmata med henvisning til den fulde form, dels i artiklen til den fulde form som lemma. I en tid med udstrakt brug af forkortelser / akronymer kan denne praksis anses for et godt og brugervenligt princip, som desuden tilføjer ordbogen en L_1 receptionsfunktion. Medtagelsen af denne komponent forekommer ret konsekvent gennemført, dog mangler fx *DONG* og *ESCB*, både som lemmata og under *Dansk Olie- og Naturgas* henholdsvis *Det Europæiske System af Centralbanker*. *Den Europæiske Centralbank* er ledsaget af forkortelsen *ECB*, men det fremgår ikke af artiklen, at *ECB* også anvendes om den engelske betegnelse, *European Central Bank*.

Iht. forordet har man i delen 'Stillingstitler etc.' (findes ordet *stillingstitel* overhovedet?) 'ikke forsøgt at dække alle danske stillingsbetegnelser, men kun dem, der direkte forbindes med nogle af de institutioner, vi har medtaget.' Ideen med en sådan komponent er fin, idet den forhøjer ordbogens anvendelighed i forbindelse med institutionsrelateret L_1 - L_2 oversættelse og L_2 tekstproduktion. Dog kunne forfatterne med fordel have taget skridtet fuldt ud og tilstræbt en

betydeligt mere systematisk dækning i forhold til institutionsdelen, end tilfældet er. Fx er såvel *Falcks Redningskorps* som *Falckmuseet* med i institutionsordbogen, mens hverken *ambulancebehandler*, *falckredder / redder*, *stationsleder*, *udrykningsleder* eller *vagtcentralchef* kan slås op i stillingsdelen. *Redningsinspektør* er dog med, men det er usikkert, om den anførte ækvivalent kan anvendes i Falck-sammenhæng, idet den er ledsaget af en henvisning til *Farvandsvæsenet*. På samme måde er ækvivalenten til *generalsekretær* som lemma ledsaget af en henvisning til *Røde Kors*, men *generalsekretærer* har også fx EU-institutioner som *Regionsudvalget* og *Det Europæiske Råd* foruden *Dansk Golf Union*, *FN*, *Folkekirkens Nødhjælp*, *Dansk Flygtningehjælp* og *KFUM*, som alle er med i institutionsdelen. Indimellem kommer man således i tvivl om, hvad man stiller op med disse henvisninger, fx fra *teknisk tegner* til *Syddansk Universitet* og fra *murermester* til *Dansk Teknologisk Institut*. Ved så bredt anvendte stillingsbetegnelser forekommer det i bedste fald overflødigt og i værste fald forvirrende med en henvisning til en konkret institution, idet brugeren uundgåeligt vil blive usikker på, om det alene er ved L_1 - L_2 oversættelse og L_2 tekstproduktion i forbindelse med de nævnte institutioner, at de engelske betegnelser kan anvendes.

Ikke alene i forhold til institutionsdelen, men også internt i stillingsdelen kan der konstateres mangler på systematisk selektion. Fx er en række militære grader medtaget, men ikke *stabschef* eller stregbefalingsmændene *chefsergent*, *seniorsergent*, *oversergent* og *korporal*. Andre stillingsbetegnelser forekommer arkaiske, fx *balletdanserinde* og *trykker*, atter andre direkte fejlplacerede, fx *tilskuere* med en henvisning til *Det Kongelige Teater*, som vel næppe kan formodes at ansætte sine tilskuere.

Den tanke ligger nær, at den manglende redegørelse i forordet for de prælek-sikografiske overvejelser vedrørende principperne for lemmaselektion hverken skyldes en forglemmelse eller en nedprioritering af spørgsmålet, men derimod afspejler et reelt fravær af sådanne overvejelser.

Ækvivalenter

Mens gennemgangen af lemmata indimellem vanskeliggjordes af mangel på information, kan det samme ikke siges, når det drejer sig om ækvivalenter. Over godt og vel et par sider i forordet og igen i vejledningen skrives der frem og tilbage, men ikke specielt overskueligt om de for ækvivalentsелеktion og -form tilgrundliggende overvejelser. Således diskuteres fx 'afvigende oversættelser for samme institution' og 'afvigende engelske versioner' på hhv. p 5 og 6 i forordet. I tilfælde af 'afvigende oversættelser' har man 'forsøgt at finde frem til den mest udbredte og mest almindeligt accepterede af dem'. Når det drejer sig om 'afvigende engelske versioner' har man derimod 'valgt at anføre dem

alle sammen med henvisning til den institution, hvor de anvendes. De forskellige oversættelser er så nummererede, men denne nummerering skal ikke forstås som et udtryk for, hvad vi anser for de "bedste". De er tværtimod bevidst anført i en tilfældig rækkefølge.' Forfatterne nævner ikke noget om forudset brugerkompetence, men ingen af de ellers rimeligt kloge mennesker, jeg har vist de pågældende passager, har gennemskuet, at 'oversættelser' og 'engelske versioner' må referere til to forskellige fænomener, og at formuleringen vedrørende de 'afvigende engelske versioner' nok i virkeligheden skal ses som et forsøg på at forklare polysemiopdeling betinget af, at forskellige institutioner, der hedder det samme på dansk, har valgt at kalde sig noget forskelligt på engelsk. Også her kunne det have fremmet forståelsen, såfremt man i stedet havde valgt at eksemplificere vha. konkrete ordbogsartikler.

Min største indvending mod *Institutionsnavne dansk-engelsk* gælder dens brug af den bestemte artikel med stort begyndelsesbogstav i de engelske betegnelser. For hvordan kan en ordbog, der på p 1 i sit forord anerkender, at 'der er et behov for at skabe mere ensartede engelske betegnelser for de danske institutioner, end man ellers har haft', undlade at respektere hundredvis af danske institutioners eget valg af engelsk betegnelse? Dette gælder fx min egen arbejdsplads, Syddansk Universitet, som på engelsk IKKE som anført i ordbogen hedder *The University of Southern Denmark*, men *University of Southern Denmark*, hvilket bl.a. fremgår af universitetets hjemmeside. Og selv om der her efterfølgende aldrig nok så meget står 'Welcome to the University of Southern Denmark', gør denne formulering ikke den bestemte artikel til en del af den engelske betegnelse, idet artikelbrugen her alene er syntaktisk bestemt, hvilket også turde fremgå af det lille begyndelsesbogstav. Enkelte institutioner er dog sluppet for *The*, fx *Melbylejren = Melby Camp* og *DanmarksKanalen = Denmark Channel*, hvor man ellers, den bestemte form af de danske lemmata taget i betragtning, kunne have forventet den bestemte form på engelsk også. Begrundelsen for den - næsten - konsekvente artikelbrug er angiveligt, 'at der findes langt færre tilfælde, hvor det ville være forkert at bruge den, end hvor det ville være forkert at udelade den.', jvf. forordets pp 1-2. - Men en institutionsordbog bør om nogen være deskriptiv, altså reflektere og respektere den faktiske brug, ikke lave om på den!

En væsentlig intention med L_1 - L_2 oversættelse og L_2 tekstproduktion er, at den resulterende L_2 tekst kan fungere uafhængigt i en fremmedsproglig kontekst. Derfor indsætter danske translatører og oversættere ofte *Danish* i L_2 institutionsnavne. Hensigten er ikke her at plædere for konsekvent indføjelser af *Danish* i en L_1 - L_2 institutionsordbogs ækvivalenter, men der kunne med fordel have været redegjort for denne praksis i brugervejledningen.

Ligesom lemmata ikke altid er pålidelige, er ækvivalentangivelserne det heller ikke. Således er den engelske betegnelse for *Det Europæiske System af Centralbanker* ikke *The European Banking System* men *European System of Central Banks*, jvf. <http://www.euro.ecb.int/en/what/system.html>. *Dansk Artistforbund* hedder på engelsk ikke *The Danish Artistes' Union*, men *Danish Artist Union*, jvf. <http://www.artisten.dk/uk/index.htm>. Jeg er ikke klar over, hvad *adjungeret professor* hedder på engelsk, men det giver alligevel anledning til al undren, at en ulønnet hæderstitel, som tildeles for en periode af fem år, skulle hedde det samme på engelsk som *gæsteprofessor*, nemlig *visiting professor*. Noget kunne tyde på, at man slet ikke har dette begreb i L_2 sammenhæng, idet professorerne Rod Rhodes og John R. Sabins, som begge, foruden en række andre titler, er adjungerede professorer ved danske universiteter, anvender den danske betegnelse *adjungeret professor* i deres respektive ellers rent engelsksprogede CV'er på nettet. Endelig sondres der i stillingsdelen ikke mellem britisk og amerikansk engelsk, jvf. fx *lektor = senior lecturer; associate professor*, hvor den første er britisk engelsk, mens sidstnævnte refererer til amerikanske eller canadiske forhold.

Konklusion

Forfatterne siger selv om *Institutionsordbog dansk-engelsk*, at den 'er beregnet på at udfylde et hul i den ellers så fyldige samling af almen- og fagsproglige dansk-engelske opslagsværker ...' Selv om ordbogens oplysninger ganske rigtigt kun undtagelsesvis er at finde i eksisterende L_1 - L_2 ordbøger, har de alligevel hele tiden været 'shareware', idet interesserede altid har kunnet få oplyst en given institutions korrekte danske og engelske betegnelse ved at ringe den op. Samtidig har nettet gjort det muligt rimeligt kvikt og omkostningsfrit at gå ind på den pågældende institutions hjemmeside og her se dens korrekte danske og som oftest også engelske betegnelse. Men naturligvis er det da hurtigere at slå op i en ordbog, hvor andre allerede har gjort arbejdet for dig. Alt andet lige. Men det er alt andet som bekendt ikke altid og således heller ikke her. Talrige huller i lemmabestanden har nemlig til følge, at brugeren ofte vil gå forgæves. Samtidig er der konstateret for mange eksempler på uregelmæssigheder og direkte fejl til, at det kan anbefales at lade ordbogen stå alene.

Litteratur

Nu Dansk Ordbog. København: Politikens Forlag A/S 1996.

Jette Bundgaard Pedersen

Josse De Kock (udg.): *Gramática española. Enseñanza e investigación. Apuntes metodológicos. 7. Lingüística con corpus. Catorce aplicaciones sobre el español*. Salamanca: Universidad de Salamanca, 2001 (402 sider)

Denne bog handler om en af de nyere forskningsområder inden for sprogvidenskaben, nemlig korpuslingvistik. For mange sprog har man opbygget eller er man ved at opbygge enorme elektroniske tekstkorpora og spansk er ingen undtagelse.¹ Bogen består af en samling bidrag fra 14 anerkendte sprogforskere fra mange forskellige lande. Bogen er det foreløbigt sidste bind i en lang serie bøger udgivet af Josse de Kock med den overordnede titel *Gramática Española. Enseñanza e investigación*. Serien er inddelt i fem delområder og den foreliggende bog er den syvende i rækken *Apuntes metodológicos*. Alle 14 bidrag har det tilfælles, at de er baseret på et tekstkorpus, men desværre fremgår det ikke altid tydeligt, om alle 'korpus-applikationer' (jf. titlen) nødvendigvis tager udgangspunkt i et elektronisk tekstkorpus (sml. nedenfor). Næsten anakronistisk i denne sammenhæng forekommer i øvrigt henvisningen i indledningen til, at man til dem, der ikke besidder en computer (sic!), har udgivet konkordanslister og alfabetiske indeks som en del af bogserien (s. 8).

I det følgende skitseres kort indholdet af de 14 bidrag, således at man kan danne sig et indtryk af emnernes bredde.

Goedele De Sterck: *La variación modal. La alternancia entre subjuntivo e indicativo en la lengua escrita y el habla culta de América y España con los verbos de percepción y de comunicación en forma negativa, interrogativa o de significado negativo*. (ss. 11-89)

Det første bidrag omhandler problemstillingen indikativ vs. konjunktiv. Den lange titel afslører forfatterens fokus: at analysere modus efter perceptions- og kommunikationsverber i kompletive sætninger såvel regionalt (typisk latinamerikansk-spansk overfor ibero-spansk) som hvad angår register (skriftsprog overfor talesprog). Hendes korpus består dels af essays, aviskronikker og lignende, dels af frie og strukturerede informantinterviews. Forfatteren ridser meget kort grammatikbøgernes fremstilling op og gennemgår de få monografiske værker, der sammenligner et enkelt latinamerikansk lands modusbrug med den, der

¹ Inden for det spanske sprog er de sidste større skud på stammen to store korpora – et diakront (CORDE) og et synkront (CREA) –, der er opbygget af det spanske sprogakademi, *La Real Academia de la Lengua Española*, og som – ikke uvæsentligt – er offentligt tilgængelige på internetadressen „<http://www.rae.es>“.

praktiseres i Spanien. Herefter undersøger hun modusbrugen i de nævnte sætninger, idet denne afhænger af, hvorvidt verberne er negeret eller ikke, eller om de står i en interrogativ kontekst. Interessant er her forfatterens fokusering på afsenderforholdene. Således er det bemærkelsesværdigt, at ud af 269 forekomster med kommunikationsverber i første person, optræder *creer* ('at tro') hele 192 gange i negeret form (dvs. *no creo que...*). Af disse står *creer* 162 gange i konjunktiv. Når der ikke er tale om første person er fordelingen knap så markant, idet *creer* kun forekommer 8 gange, heraf de 5 i indikativ. I det hele taget har indikativ overvægt i disse negerede 'ikke-første-person' konstruktioner.

Forfatteren konkluderer videre (s. 86), at konjunktiv forekommer langt hyppigere i de skriftlige tekster, uanset regionale forskelle. Medens der i Spanien ser ud til at være stor overensstemmelse mellem de to registre, er situationen i Latinamerika som helhed mere divergerende (sml. s. 87).

Et kritikpunkt er bidragets opbygning og layout. I stedet for sigende overskrifter forsynes afsnittene blot med f.eks. *No creo*, *No digo* og *No cree*, uden at dette konsekvent henviser til afsenderperson og/eller type verbum. Samme inkonsistens gælder for anvendelse af grafer og diagrammer.

Gabriele Knauer: *Subjuntivo e indicativo. Análisis gramatical de un corpus lexicográfico.* (ss. 91-121)

Også det næste bidrag handler om modus. Forfatteren tager udgangspunkt i et korpus, der udarbejdet ved *Colegio de México* og som indeholder et bredt tværsnit af forskellige mexicanske tekster (også talt sprog) produceret mellem 1921 og 1974. Knauer koncentrerer fremstillingen om sætningsindledere (*si*, *cuando*, etc.) og sætningsindledende konstruktioner (*cada vez que*, *la idea de que*, etc.) og deres indflydelse på modus. Forfatterens overordnede konklusion er, at modusbrugen i det store og hele svarer til den iberospanske norm. De få steder, hvor normerne afviger, bekræftes hendes hypotese om, at den mexicanske norm er mere konservativ end den iberospanske.

Som en af de få bidragsydere diskuterer Knauer fordele og ulemper ved den korpusbaserede fremgangsmåde, idet hendes oprindelige - mere kontekstorienterede fremgangsmåde - blev begrænset af programmets formåen, der kun kunne levere en meget begrænset mængde kontekst (ca. 3 linier).

David Mighetto: *Notas sobre la sustantivación del infinitivo.* (ss. 123-137)

For at afdække brugen af substantiveret infinitiv f.eks. *El mucho amar es dulce tormento* (s. 128) i forhold til brugen af egentlige substantiver med tilsvarende semantisk indhold (f.eks. *El amor es dulce tormento*) gør forfatteren brug af et korpus bestående af ni socialrealistiske noveller udgivet mellem 1951 og 1971. Mighetto sammenholder forekomsterne med data fra to andre korpora, som han

har været med til at udarbejde (PE77 og ONE71), og som ifølge forfatteren ligger on-line tilgængeligt på internettet. Desværre nævnes ingen adresse. Hans konklusion er dog udelukkende baseret på de ni noveller. Efter i første omgang at have fundet frem til samtlige forekomster af verbalsubstantiver med endelserne *-ión*, *-miento* og *-mente* (+ pluralisformerne) - hvilket gav et samlet antal på 4.274 -, ledte han dernæst efter de tilsvarende substantiverede infinitivformer. Her fandt han kun 23 forekomster. Selv om sammenligningsgrundlaget er lille, konkluderer Mighetto alligevel forsigtigt, at den substantiverede infinitiv godt kan erstatte verbalsubstantivet afhængigt af de syntaktiske omgivelser og at den til tider bruges, når der er behov for større præcision (f.eks. *accionar*), da verbalsubstantivet ofte betydningsmæssigt er flertydigt (f.eks. *la acción*).

George DeMello: *Objeto directo vs. objeto indirecto con verbo de influencia. 'A María no la/le dejan salir de noche'*. (ss. 139-154)

Det næste bidrag undersøger, om man i forbindelse med et 'påvirke-verbum' (f.eks. *mandar*, *recomendar*) skal bruge akkusativ- eller dativformen af objektspronomenet (altså *lo/la* eller *le*; sml. bidragets titel). Forfatterens korpus tager udgangspunkt i den store interviewundersøgelse, der blev gennemført i 70'erne og 80'erne i en lang række hovedstæder i den spansktalende verden (for udførlige referencer, se hans fodnote 3, s. 140). Samtlige interviews er udgivet i bogform, men mig bekendt eksisterer teksterne (endnu) ikke offentligt tilgængeligt og samlet i elektronisk form. Man må dog formode, at DeMello har haft adgang til en digitaliseret udgave af teksterne. Forfatteren konkluderer, at den overordnede fordeling blandt de 21 mest anvendte 'påvirke'-verber godt nok er 43% (for *lo/la*) over for 57% (for *le*), men at denne fordeling tydeligt er afhængig af det pågældende verbum, idet alle verber (bortset fra *ayudar* og *hacer*), tenderer enten mod brug af *lo/la* eller mod brug af *le* (s. 141). Ud fra denne type-polarisering konkluderer deMello, at den bestemmende faktor må ligge i verbets semantik. Hvad angår undtagelserne *ayudar* og *hacer* forklares anvendelsen af *le* dog med et større aktivitetsmæssigt engagement i handlingen end ved *lo/la* (s. 153).

Carlos Subirats-Rüggeberg og Marc Ortega Gil: *Extracción automática de información de grandes corpus*. (ss. 155-175).

Dette bidrag præsenterer et system til at ekstrahere information fra store spanske tekstkorpora. Som udgangspunkt bliver samtlige sætninger bearbejdet (dvs. egentlig beriget med information, typisk ved hjælp af en eller anden form for etikettering, dvs. 'tags'), hvorefter ideen så er at eliminere ambiguiteter. Til dette formål er de nødvendigt med en elektronisk ordbog, og forfatterne ser ud til at disponere over en sådan indeholdende 600.000 former, heraf 550.000 egt. ord og 50.000 sammensatte ord og konstruktioner. For at teste forfatterens såkaldte

AFD (*autómata finito determinista*, s. 162) anvendes et verifikationskorpus, der består af over 90 mill. ord. Resultaterne ser lovende ud, men en praktisk implementering må vise dets anvendelighed.

Hiroto Ueda: *Sujetos invisibles en las frases completivas. ¿Solución gramatical o pragmática?* (ss. 177-195)

Forfatteren beskæftiger sig her med 'subjektets' referenceomfang i forskellige sætningstyper, når subjektet ikke ekspliciteres. Eksempelvis vil man i *Luis le prometió a su hijo ir al zoo* kunne diskutere, om subjektet for *ir al zoo* faktisk er Luis alene eller både Luis og søn (s. 186). I første omgang forsøger forfatteren ved hjælp af sit korpus, der består af 30 iberospanske teaterstykker fra mellem 1935 og 1975 (igen må læseren antage, at teksterne er blevet digitaliseret) at finde frem til syntaktiske betingelser for denne eller hin fortolkning. Han begrænser gennemgangen til verberne *prometer*, *proponer* og *pedir* og når frem til den konklusion, at identificeringen af subjektet bestemmes af pragmatiske og kognitive, snarere end leksikalske og syntaktiske faktorer. Afslutningsvis foreslår Ueda indførelsen af termen 'kognitisk' (*cognística*) som overbegreb for den samlede ekstralingvistiske viden, herunder sympati eller empati i forhold til emnet og samtalepartneren (s. 195).

Leonardo Lavacchi: *Las oraciones pseudoescindidas*. (ss. 197-227)

Dette bidrag tager udgangspunkt i "Corpus oral de referencia del español contemporáneo", der er opbygget på baggrund af interviews, taler, diskussioner, etc. Det består af ca. 1,1 mill. ord.² Lavacchi indleder med at diskutere fordele og ulemper ved at bruge et korpus. Herefter gennemgår han forskellige termer for 'sætningskløvning' og foreslår - ved (mest) at gå ud fra den internationale (dvs. angelsaksiske) terminologi - termen *oracion pseudoescindida*³ for de konstruktioner, der i gængse grammatikbøger kaldes for sætningskløvning (à la typen *La que paga soy yo*). I spørgsmålet om hvilket led (af de to der omgiver kopulaverbet *ser*), der er subjekt eller subjektsprædikat, taler han om neutralisation, bla. på grund af den tilfældige rækkefølge af de to led og den manglende kongruens mellem leddene. Forfatteren forklarer endvidere anvendelsen af denne konstruktion ud fra tema-remaforhold, den diskursive kohærens og kontinuitetsgraden (s. 224).

² I modsætning til næsten alle andre bidrag henviser forfatteren til en internetadresse, hvorfra interesserede via en FTP-server selv kan arbejde med dette korpus (se p. 198, fodnote 5).

³ Lavacchi reserverer betegnelsen *oración escindida* til konstruktioner, hvori kopulaverbet står først i sætningen, og det relative pronomen har en referent.

Manuel Alvar Ezquerro og Gloria Corpas Pastor: *Usos y valores de para nada en un corpus de español peninsular actual.* (ss. 229-243)

Formålet med dette bidrag er at belyse en konstruktion inden for fraseologien, som har været underbelyst, nemlig anvendelsen af *para nada*, der her kaldes for *una unidad fraseológico* (= UF). Fokus rettes på de to ords semantik og syntaks samt på deres kombinatoriske egenskaber. Som korpus benytter forfatterne ”el corpus VOX-bibliograf“ (= CVB) (s. 230), der består af ca. 10 mill. ord og som er opbygget efter samme principper som det kendte COBUILD fra Birminghams Universitet. CVB antages, iflg. forfatterne, at være ”representativo de la lengua común y general” (s. 230). Forfatterne finder 168 forekomster af *para nada* i CVB og kun i fire tilfælde bliver de to ord modificeret, en omstændighed, der iflg. forfatterne taler for at betragte konstruktionen som en enhed. På sætningsplan fungerer *para nada* stort set enten som adverbial eller som præpositionsobjekt, typisk i slutningen af sætningen. Hvis konstruktionen dukker op midt i sætningen, vil det typisk være ledsaget af *no*. Endvidere peger undersøgelsen på, at *para nada* kan fungere som diskursiv markør ved at indikere afslag svarende til andre forbindelser med modsat funktion (f.eks. *sin duda* eller *por supuesto*).

Kjær Jensen: *El verbo caer: Estudio semántico-sintáctico.* (ss. 245-254)

Ved at tage udgangspunkt i sit selv-opbyggede korpus ENTREVIS, der består af to subkorpora ENTREVIS.90 og ENTREVIS.95 og som er baseret på interviews publiceret i hhv. i 1990 og 1995 i to spanske tidsskrifter (*Tiempo* og *Cambio16*) beskriver forfatteren indledningsvist grundigt præmisserne for korpusset, dets funktionalitet og repræsentativitet for derefter at nå frem til spørgsmålet om, hvad det kan bruges til. Ved at tage udgangspunkt i verbet *caer*'s semantik og valensforhold sætter Jensen sig for at undersøge, hvad der bestemmer *caer*'s to mulige aktionsarter, aktivitet vs. tilstand (s. 250). Han konkluderer at *caer* er et monovalent verbum med et afledt valensskema (s. 254), der overtager valenser af verber som *ser*, *estar*, *parecer*. Han afslutter med at opstille en oversigt over *caer*'s syntaktiske kombinationsmuligheder ved at gruppere i to overordnede grupper: a) subjektsprædikatív og b) *caer* efterfulgt af præposition. Den første underinddeles i forekomster med +/- indirekte objekt (*Le cae simpática/Cae muerta*), den anden i forekomster, hvor *caer* efterfølges af en præposition, der er afhængig af verbet (*Cayó en la red*) og de, hvor præpositionen er uafhængig (*Cayó a las ocho, en la calle de San Bernardo*).

Forfatteren leverer hermed en langt mere nuanceret fremstilling af *caer*'s syntaktiske kombinatorik end de hidtidige beskrivelser, og demonstrerer derved, hvorledes et korpus kan bruges til at afdække nye anvendelser af bestemte ord.

Guillermo Rojo: *La explotación de la 'Base de datos sintácticos del español actual (BDS)*. (ss. 255-286)

Rojos bidrag består hovedsageligt i en præsentation af en forholdsvis ny database (BDS, jf. titlen), der oplagrer resultaterne af sætningsanalyser, der er baseret på et elektronisk tekstkorpus kaldt "Archivo de Textos Hispánicos de la Universidad de Santiago" (= ARTHUS), hvis opbygning påbegyndtes i 1987. Dengang begyndte man med at analysere sætningerne manuelt, og i dag råder man over et korpus på ca. 160.000 sætninger (der stammer fra 34 tekster og omfatter ca. 1.450.000 ord). Forfatteren noterer, at opbygningen af BDS er sin afsluttende fase på det tidspunkt, hvor han skriver bidraget (s. 258), og det er september 1998. (Den her anmeldte bog udkom i februar 2001, og den manglende opdatering fra redaktørens side er uforståelig). Det, forskerne bag BDS først og fremmest har været interesseret i, har været at afdække, i hvilke syntaktiske omgivelser verberne kan forekomme og hvilken sammenhæng, der er mellem verbernes argumenter. F.eks. registreres ikke blot hvorvidt et verbum forbindes med et præpositionsobjekt, men tillige hvilken præposition dette objekt indledes med og om det evt. kan konstrueres med en infinitivform. En stringent klassifikation af disse argumenttyper rejser bla. spørgsmål som: har præpositionsleddet i *acercarse a Juan* og *acercarse a la pared* samme funktion (s. 259)? Den første tillader eksempelvis pronominals substitution *acercársele*, den anden ikke. I sin afslutning påpeger Rojo manglen på en væsentlig komponent i basen, nemlig den semantiske, da denne naturligvis konstant griber ind i den syntaktiske analyse.

Antonio Briz: *El uso de o sea en la conversación*. (ss. 287-318)

For at analysere diskursmarkøren *o sea* tager Briz udgangspunkt i „El corpus de conversación coloquial del grupo VAL.ES.CO“, et korpus, der består af informantinterviews. En del af optagelserne er blevet transskriberet og indgår som bestanddel i CREA (sml. fodnote 1 ovenfor). Dataene i dette korpus er registreret efter sociolingvistiske og konversationsanalytiske parametre og metoder. Efter præsentationen af dette korpus leverer Briz en minutiøs gennemgang af *o sea*'s forskellige funktioner og betydninger og påpeger, at *o sea* er en metadiskursiv konnektor, der ud fra interaktiviteten mellem afsender og modtager indikerer en mangel på information eller handling, hvilket kan bevirke, at såvel afsender som modtager til tider føler et behov for at forklare, nuancere, afklare, præcisere, eksemplificere, henvise til et emne, en handling eller et argument, etc. *O sea* er altså en del af en strategi, der går ud på at producere og formulere kohærente ytringer og at styre hen imod en mere præcis fortolkning af det, der er blevet sagt tidligere.

Nelson Cartagena: *Los términos técnicos sintagmáticos en el vocabulario básico de la teoría e historia literaria españolas.* (ss. 319-352)

Forfatterens hensigt er bla. at finde frem til, hvorledes orddannelsen foregår inden for dele af fagsprogsområdet, *in casu* termer inden for litteraturteori og – historie. Han nævner følgende processer: indlån af ord fra andre sprog, typisk græsk eller latin (*endecasílabo*), semantisk forskydning af alm. anvendte ord (f.eks. *alba*, *comparación*), præsuffixering (f.eks. *archigénero*), suffigering (f.eks. *ambientación*) og naturligvis den egentlige sammensætning (f.eks. *tragicomedia*). Noget forvirrende er imidlertid forfatterens reference og beskrivelse af det korpus (eller de korpora?) han baserer sin undersøgelse på. Efter præsentationen af ”El Corpus integral del español peninsular contemporáneo” (COCA), der består af to korpora, et lukket og et åbent, nævner han, at han til analysen af de omtalte litterære termer har taget udgangspunkt i en ofte brugt skolebog, *Literatura española* (der må formodes at være blevet indscannet). Herefter henviser han til ’vores korpus’, uden at det står klart for læseren, hvilket korpus der præcis er tale om.

Francisco Moreno Fernández: *Análisis de los clíticos pleonásticos.* (ss. 353-369)

Til dette bidrag tager forfatteren udgangspunkt i korpusset ACUAH („Análisis de la conversación. Universidad de Alcalá de Henares“), der blev opbygget i 1993. Dette korpus bygger på konversationer og dialoger mellem spansktalende informanter fra byen Alcalá de Henares. Det drejer sig om ca. 800 minutter optaget samtale; transkriptionen fylder ca. 100.000 ord. Også dette korpus er sidenhen blevet integreret i CREA (se fodnote 1 ovenfor). Med udgangspunkt i dette korpus ønsker forfatteren at undersøge den såkaldte dobbeltrepræsentation af objekter på spansk (i den spanske terminologi også kaldt *clíticos pleonásticos* eller *redundancia pronominal*), som f.eks. *Le dijo a Juan*, hvor både *le* og *Juan* fungerer som indirekte objekt. Moreno Fernández konkluderer, at dobbeltrepræsentationen statistisk set optræder hyppigere, når det drejer sig om et indirekte objekt og når dette er foranstillet verbet. Ved det direkte objekt sker denne dobbeltrepræsentation fortrinsvist, når objektet er foranstillet, når det ikke determineret, og når det står i singularis. Specielt for det indirekte objekt gælder, at fordoblingen især sker, når det foranstillede objekt er [+human], determineret og i pluralis. Som en af de få forfattere tager han - om end kort - i sin konklusion metodologiske spørgsmål vedrørende korpusanalysen op til diskussion.

Fernando Sánchez León: *Corpus y paradigma verbal.* (ss. 371-396)

I dette bidrag præsenterer forfatteren *un proyecto en marcha*: opbygningen af to korpora: et synkront og et diakront. (Desværre er heller ikke denne reference blevet opdateret, da begge korpora i dag er tilgængelige; sml. atter fodnote 1

ovenfor). Sánchez León ridser indledningsvis ikke alene baggrunden op for at oprette den slags korpora, men han diskuterer også disses fortrin og sætter det hele endda ind i en større EU-sprogpolitisk sammenhæng. På denne måde bidrager hans indledning væsentligt til spørgsmålet om, hvad vi egentlig skal med korpora. I sin gennemgang af opbygningen af CREA og CORDE er det interessant - ud fra et metodologisk synspunkt - at få at vide, at CREA er designet til at fungere som *corpus monitor*, idet det altid skal indeholde sprog fra de sidste 25 år. Det materiale, der er ældre, flyttes hvert femte år over i det diakrone korpus, CORDE. Som eksempel på de fænomener CREA og CORDE kan bruges til, gennemgår forfatteren en lang række verber, hvis bøjningsmønstre er ustabile (f.eks. *asolar* -> *asola* eller *asuela*). Forfatteren sætter afslutningsvist korpuslingvistikken ind i et større perspektiv ved at påpege at den tilføjer sprogforskningen nye dimensioner. Den kan nemlig ikke alene systematisere kendte fænomener og give dem frekvensbaseret tyngde, men den får også - netop på grund af søgefaciliteternes ubarmhjertige systematik - forskerne til at rette blikket mod fænomener, der hidtil er forbigået deres opmærksomhed.

For bogen som helhed må det siges, at man mere end en gang savner redaktørens indgriben. Det forekommer usystematisk og lidet læservenligt, at nogle bidrag indeholder en bibliografi i slutningen af bidraget, medens andre sætter de samme data i fodnoter. Nogle bidrag er indledningsvist forsynet med et kort resumé, andre er ikke. Nogle bidrag har gennemnummeret afsnittene, andre har ikke. Et indeks bag i bogen havde været et godt redskab for at finde rundt i dette informationstætte værk. Informationer om forfatterne leder man forgæves efter. Hvad skal man eksempelvis stille op med "Gabriele Knauer, Berlin" (s. 91)? Har man behov for at kontakte hende (og det kan man føle behov for, hvis man har lyst til at få mere at vide om metode, korpus og ikke mindst dets tilgængelighed) finder man ingen hjælp. I en bog af denne art burde i det mindste forfatterens e-mail adresse have været nævnt.

Der er nok ikke mange, der vil købe bogen og læse den fra ende til anden; det egner den sig heller ikke til. Det er bedre - evt. ud fra gennemgangen her - at få fat i et eller flere af de i sig selv udmærkede bidrag. Naturligvis er den røde tråd i bogen 'korpus', men det undrer, at bogen er udkommet i serien "Apuntes metodológicos", idet metodologiske spørgsmål, der har med brugen af et korpus at gøre, så godt som slet ikke rejses, endsige diskuteres (for de få undtagelser se ovenfor). Sporadiske henvisninger til at flere eksempler ville underbygge argumentationen, m.m. burde netop have affødt en sådan diskussion. Hvor mange millioner ord skal der til? Hvad er et dækkende korpus? De fleste bidragsydere har tilsyneladende benyttet sig af det korpus, de havde ved hånden, og derfor savner man alt for ofte en stillingtagen til om de korpora, som bidragsyderne

benytter, faktisk er adækvate til de fænomener, de vil undersøge. Ofte efterlades det indtryk, at - hvis man lige ser bort fra tidsdimensionen - så kunne de fleste bidrag være skrevet, blot man havde forsynet forfatterne med et passende antal eksempler. Det er nok heller ikke tilfældigt – bortset fra et par enkelte steder -, at bogen behandler forholdsvis traditionelle grammatiske områder, der qua en mængde nye eksempler bliver belyst på en ny, ofte medrivende, måde. 'Korpus's funktion bliver altså udelukkende et redskab til at få fat i en mængde eksempler i en stor fart, men i en bog, der omhandler metode, bør man kunne forvente en dyberegående beskæftigelse med netop de metodiske implikationer. Ligeledes overrasker det, at kun ganske få oplyser, hvorledes de helt konkret har båret sig ad med at fremfinde eksemplerne. Alle, der har arbejdet med korpusforskning, ved, hvor vanskeligt det er, og hvor kritisk og systematisk man må gå til værks, dels for ikke at få for mange fejlforekomster, dels for ikke at udelade nogen forekomster. Derfor savner man ikke alene et afsnit om søgefaciliteter (evt. en analyse af disse), men også en diskussion om, hvilke svar de eksisterende korpora overhovedet formår at levere og hvilke ikke.

Endelig – og det er muligvis copyright-problemerne skyld i – nævner kun et par enkelte forfattere, hvorvidt deres korpus er tilgængeligt eller ej for andre forskere. Her hersker en hermetisk aflukkethed - desværre⁴.

Uanset digitaliseret korpus eller ej, så har fremstillingerne givet mange nye indsigter, og også lingvister, der ikke arbejder med korpora, kan finde rigeligt med data, eksempler og nye analyser inden for specifikke emner, der - især hvad angår Knauer, Mighetto, DeMello, Alvar Ezquerro&Corpas Pastor, Briz og Jensen - kan være svært at komme udenom, når de pågældende emner i fremtiden skal viderebehandles.

Uwe Kjær Nissen, Syddansk Universitet

⁴ Det skal nævnes, at Kjær Jensen har stillet sit korpus til rådighed for alle via VISL-systemet, SDU. Der er brug for password, så kontakt undertegnede: ukn@language.sdu.dk.

**Jan Mogensen: *Spansk Grammatik*. Forlaget Don Quijote, 2001
(383 sider)**

I Hermes 27 skrev anmelderen af en ny svensk grammatik for det spanske sprog¹, at ”det er noget af en begivenhed, når der udkommer en større spansk grammatik i et af de skandinaviske lande” (Jensen, 2001:211). Dette skyldes hovedsageligt den tidsmæssige afstand mellem udgivelserne og hvis det kun drejer sig om Danmark bliver denne afstand sandsynligvis endnu større. Man kan da også notere, at der siden den, der sidst så dagens lys (Jensen, 1990) og nu Jan Mogensens (= JM) grammatik er gået mere end 10 år. Lad det være sagt med det samme: JM’s værk er den hidtil mest omfattende dansksprogede grammatik over det spanske sprog, der er kommet på markedet. Den indeholder samtidig det største autentiske eksempel materiale.

Den følgende anmeldelse er baseret på anvendelsen af (dele af) bogen i et semesters undervisning på grunduddannelsen ved Center for Spansk, SDU. Nogle bemærkninger gengiver derfor mine studerendes indtryk, dvs. bogens umiddelbare målgruppe: ”universiteternes grunduddannelse samt Handelshøjskolerne” (s.11).

Til at vurdere grammatikbogens anvendelighed har jeg taget følgende overordnede tre kriterier i betragtning:

1. **Opybygning og udvælgelse af emner:** Er bogen tilstrækkeligt omfattende hvad angår teori og eksempler?
2. **Funktion som lærebog:** Er den pædagogisk bygget op? Er forklaringerne forståelige? Præsenteres stoffet/eksemplerne overskueligt?
3. **Hurtig adgang til information:** Hvordan fungerer den som opslagsbog? Indeholder den oversigter eller lister?

1. Opybygning og udvælgelse af emner

Grammatikbogens opbygning er traditionel efter ordklasser. Desuden er der adskillige kapitler, der omhandler de ’tunge’ grammatiske felter som tempus & aspekt, modus, *ser* og *estar*, samt de infinitte verbalformer. Denne opdeling er god og solid.

Ved hjælp af layoutet har JM forsøgt at markere nogle afsnit til særlige emner, der fortjener en dyberegående gennemgang, til dialektale afvigelser, som JM forstår som regionalismer - oftest iberospansk vs. latinamerikansk spansk - og

¹ Se Fält, 2000.

andet. Men den grafiske markering virker ikke efter hensigten, bl.a. fordi det for brugeren er meget vanskeligt at skelne mellem forfatterens følgende tre indfaldsvinkler 'mere teori', 'regionalisme' (her savnes en meget klarere distinktion mellem latinamerikansk-spansk og iberospansk norm) og 'andet' (der oftest dækker over talesprog vs. skriftsprog). Disse vinkler burde være markeret tydeligere eller, bedre, smeltet sammen med resten af teksten. Selv hvis de særlige emner var markeret tydeligere, ville det for læseren alligevel være vanskeligt at se helt bort fra de 'særlige afsnit'. Eksempelvis placeres det for mange spaniere foretrukne system 'leisme' i et særligt afsnit hvilket indebærer den risiko, at fænomenet helt undgår de studerendes opmærksomhed. Noget lignende sker i kapitlet om konjunktiv. Ud over at det skiftende layout mellem almindelig tekst og 'særlige afsnit' gør fremstillingen noget forvirrende, anvender JM endvidere forkortelser i den almindelige tekst, som kun forklares i de 'særlige afsnit' (f.eks. To, T- 1 , s. 246).

På det teoretiske plan må JM roses for ikke at vige tilbage for at diskutere vanskelige problemstillinger, herunder aspekt, verbalperifrasebegrebet, *se*-konstruktioner, etc. Desværre viser det sig, at JM ofte præsenterer forskellige vinkler og diskuterer forskellige kriterier på selv samme fænomen - ofte i de 'særlige afsnit' - uden at der i den almindelige tekst gives nogen endegyldig løsning eller forklaring (f.eks. i aspekt og tempus, s. 189 og ss. 203-204). Endvidere overrasker det, at fundamentale begreber såsom f.eks. 'aspekt' og 'aktionsart' ikke defineres (sml. ss. 196 og 197). Hvad er 'aspekt'? Hvad er 'aktionsart'? Det samme gælder begrebet 'orientering', som langt fra er *common place* for post-gymnasiaster. Det tætteste man kommer en definition er "Disse problemer omkring infinitivens subjekt kaldes verbets (det finitted!) orientering" (s. 277).²

Lignende forhold gør sig gældende andre steder i bogen. Selv om JM i et af de 'særlige afsnit' diskuterer begrebet verbalperifrase, savnes en stillingtagen til, hvilket af de mulige inddelingskriterier han selv anvender i sin bog. Denne usikkerhed slår som en boomerang tilbage, og man finder derfor formuleringer som at "*estar, ir* og *seguir* plus gerundium kan betragtes som verbalperifraser" (s. 297) for blot senere at få at vide, at de samme konstruktioner beskrives som "verbalkæder med tæt kohæsjon [der] har forskellige betydninger som det fremgår af nedenstående oversigt" (s. 298). Om en verbalkæde med tæt kohæsjon for

² I øvrigt savner man en problematisering af dette begreb i det hele taget. En overskrift som "Orientering S2 = IO1" er jo ikke selvindlysende, al den stund 'opskriften' slet ikke harmonerer med, hvordan subjekt normalt defineres (også af JM selv). At der i stedet for subjekt er tale om en aktør, agent, aktant eller referent (eller hvilket semantisk baseret begreb man nu ønsker at anvende) burde i en almindelig grammatik i det mindste nævnes.

JM er det samme som en verbalperifrase forbliver i det uvisse. At usikkerheden er stor fremgår endvidere af, at man godt nok får at vide, at ”*hay que* mister helt klart [sin] leksikalske betydning ...” (s. 280), men dette udsagn drages i tvivl i et efterfølgende skema (s. 283).

Løbende støder man på teoretisk upræcise formuleringer, som f.eks. kapiteloverskriften ”Præpositioner og andre adverbelle udtryk”. En præposition kan indgå i et sådant udtryk, men er næppe et adverbelt udtryk selv. Determinativsyntagmet opstilles uden diskussion af, om et determinativ er en ordklasse eller ej (s. 79). Intet i grammatikbogen indikerer, at JM opererer med en sådan klasse. Det er muligt at denne manglende præcisering får JM til at slå fast, at ”Der er ikke noget hierarki i determinativet”, hvorefter JM i *todos los otros tres jóvenes* erklærer *los* for kernen i forhold til *todos* og *otros* (p. 79). Endelig må det påpeges, at anvendelsen af futurum perfektum slet ikke beskrives.

Konkluderende kan siges, at den egentlige pointe i de kapitler, hvor et nyt begreb introduceres, ofte fortaber sig i diskussioner af mere eller mindre relevante problemstillinger. En sådan fremgangsmåde kan være yderst problematisk i en lærebog, der er beregnet til førsteårsstuderende. En sådan bogs opgave må være at give de studerende et solidt fodfæste, selv hvis dette medfører, at forfatteren må træffe et valg der indebærer, at man til tider må gå på kompromis med overordnede teorier. Al formidling er jo udvælgelse.

Til den positive side tæller, at JM er god til at eksemplificere den grammatiske teori. Det er lykkedes ham at indsamle et stort autentisk – og ikke mindst nutidigt – materiale, hvilket er en bedrift i sig selv. Her overgår han mange eksisterende grammatikbøger. Det er også meget prisværdigt, at alle eksempler er oversat til dansk. Desværre har JM kun ganske få steder grafisk fremhævet de relevante fænomener i eksemplerne. En opgave, der er meget påkrævet, da JM har villet gengive så meget af konteksten som muligt, hvorved eksempelteksterne ofte bliver lange samtidig med at fokus på fænomenet mistes. Eksemplerne bør derfor ’trimmes’ og de relevante grammatiske fænomener utvetydigt fremhæves.

2. Funktion som lærebog

Man må forvente af en grammatikbog, der skal anvendes som lærebog, at den tager brugeren ved hånden og systematisk og på overskuelig vis fører vedkommende igennem stoffet. JM indleder da også sin grammatikbog med et introducerende kapitel om sætningsanalyse, hvilket er meget positivt, da mange nye studerendes kendskab til en mere systematisk analysefremgangsmåde er meget begrænset. Det er blot en skam, at JM i det første kapitel har valgt kun at beskæftige sig med sætningsanalysen for i senere kapitler at gennemgå syntagmernes opbygning i forbindelse med de forskellige ordklasser (kapitlet ”Sub-

stantivet og artiklen” afsluttes således med en analyse af substantivsyntagmet). Her havde det være mere hensigtsmæssigt at samle både sætnings- og syntagmeanalysen i ét kapitel i begyndelsen af bogen.

Netop når analysefundamentet skal lægges hos de studerende, er det vigtigt, at terminologien og præsentationen er entydig og det er derfor positivt at JM oplister begreberne (s. 21) med de tilsvarende danske betegnelser. Også at JM henviser til det edb-baserede sætningsanalyzesystem 'VISL' (visl.hum.sdu.dk) glæder anmelderen som ansvarlig for (dele af) det spanske system. Men bemærkningen om, at ”ofte bruges et såkaldt trædiagram, men jeg har valgt en opstilling der ligner den der bruges i VISL” (p.21) vækker undren. For det første, fordi 'VISL' som *default* netop viser analyserne i et trædiagram, og for det andet, fordi det af JM anvendte 'kasse-system' faktisk ikke ligner det, der anvendes i 'VISL'. Heller ikke JM's bemærkning i fodnote 4 (p.20) om, at betegnelsen *verbumsyntagme* bør anvendes i stedet for *verbalsyntagme* er særlig frugtbar, al den stund at JM i resten af bogen anvender den traditionelle betegnelse *verbalsyntagme*³.

Bemærkelsesværdigt for hele bogen er JM's anvendelse af forkortelser, der for læseren fremstår som en regulær udfordring (se også afsnit 3, nedenfor). Alene i dette første kapitel oplistes 42 forskellige. Nogle er gennemskuelige, fordi de er gængse, andre er vilkårlige og inkonsistente. F.eks. *pos* = *possessivt pronomen*, men *dp* = *demonstrativt pronomen*, *rel* = *relativt pronomen*. Mere overraskende er imidlertid, at mange forkortelser, der senere anvendes, ikke nævnes i listen endside forklares andre steder. Det gælder f.eks. *Vs*, *B-IO*, *B-DO*, *ss* og *pr.s*.

Asterisktegnet * får i bogen mindst fire forskellige betydninger: 1) til markering af adj. der bøjes forskelligt i Spanien og i Latinamerika (s. 83); 2) til verber, der tillader transponering af bundne pronomener (s. 353); 3) til verber, der ikke følges af nægtelse, og endelig 4) traditionelt, dvs. til ugrammatiske konstruktioner (s. 93).

Et sted, hvor JM's gode intentioner og bogens brugbarhed i særlig grad ikke harmonerer, er i forbindelse med anvendelsen af skemaer. Den i sig selv udmærkede idé at sammenfatte og koncentrere oplysninger udvandes alt for ofte, da skemaerne kan være vanskelige at afkode.

³ I analogi til andre syntagmer (f. eks. *substantivsyntagmet*) er der gode grunde til at erstatte betegnelsen *verbalsyntagme* med *verbumsyntagme*, og ligeledes *adverbialsyntagme* med *adverbiumsyntagme*. På denne måde kan man reservere '-al' endelsen som i *verbal* og *adverbial* til sætningsledfunktionerne (og benævne formerne ud fra deres materiale, dvs. 'verbum', 'adverbium' + syntagme).

I afsnit 17.1, der handler om verbets tempus, præsenteres følgende skema:

	Samtidig	Senere
Ses fra nutid	<i>hablas</i>	<i>hablarás</i>
Ses fra fortid	<i>hablabas</i>	<i>hablarías</i>

Problemet er her: hvordan skal skemaet læses? Hvad er subjekt for betegnelserne? Er det 'handling'? Handlingen "ses fra nutid" fungerer, men ikke 'Handlingen ... samtidig' og heller ikke 'Handlingen ... senere'. Og hvad menes med senere? Senere end hvad? Det har ikke været muligt for mig at finde en term, der fungerer i alle tilfælde.⁴

I et andet skema, hvor aspekt og aktionsart 'krydses' (s. 197), angiver JM to verbalhandlinger som 'gentagelse' og 'ses som afgrænset', men på samme niveau som disse rangerer også betegnelsen 'normalt'. En studerende, der følger skemaet, vil forstå, at hvis et perfektivt verbum står i præteritum fås verbalhandlingen 'normalt' i modsætning til f.eks. 'gentagelse', hvilket jo næppe giver nogen mening.

Da maksimalt kun hvert andet skema i bogen er helt fri for misvisninger, bør der i den næste udgave af bogen sættes specielt ind her.

Det samme gælder hvad angår nogle formuleringer, der ofte er for upræcise og 'knudrede'. Eks. i afsnittet "Den relative sætning":

Disse attributive sætninger kan dog godt indledes af andet end *que* alene, idet i bisætningen kan styres en præposition, der – modsat dansk – placeres foran relativpronomet, og således adskiller dette fra sit korrelat; *que* viser dog stadig tilbage til *casa*. Se 15.3. omkring analyse:

la casa en la que vivo es roja det hus (som) jeg bor i, er rødt. (p.171)

og ligeledes i forbindelse med tempus:

17.2.8. Pretérito anterior

Pretérito anterior (hubo invitado) bruges kun i visse tidsbisætninger, men den er ikke obligatorisk. Den bruges yderst sjældent, hvorfor vi kan springe den over. Det er en god regel at de sammensatte tider ikke

⁴ Her vil jeg henvise til Berschin et al. (1995), som – efter min mening – er den fremstilling, der hidtil i komprimeret form har kastet mest lys over det spanske temporaldeiktiske system.

dannes med indefinido af *haber*, selv om det altså forekommer i meget sjældne tilfælde:

... dijo Luisa Mora después que se hubo secado el llanto... (p. 195)

De her nævnte forhold kræver megen opmærksomhed fra underviserens side når stoffet bliver gennemgået, og der skal gives megen 'læsehjælp' til den studerende. Til selvstudium, dvs. uden kyndig bistand fra en underviser, kan bogen derfor ikke anbefales i den foreliggende udgave.

3. Hurtig adgang til information

Ud over en grammatikbogs læsevenlighed og overskuelig præsentation af stoffet er et godt stikordsregister et must for den søgende studerende og underviser. Men også her bør JM gøre en indsats i den næste udgave, idet registret forekommer at være kompileret maskinelt og dermed desværre uden omtanke. Slår man f.eks. op under 'futurum' finder man 16 sidehenvisninger og under *ser* (= at være) 38, i begge tilfælde uden underopdelinger. Ud fra antallet af sidehenvisninger kan brugeren ikke slutte, hvor vigtigt et emne er: F.eks. resulterer *pensar* ('at tænke') i 12 sidehenvisninger og 'imperfektum' kun i 1. Overraskende nok er nogle spanske tempusbetegnelser blevet listet op (f.eks. 'indefinido'), mens andre ikke er (f.eks. 'imperfecto'). Vil en bruger af en grammatik skrevet på dansk lede efter 'perfecto simple'?

Resultatet er desværre i al sin enkelthed, at stikordsregistret ikke kan anvendes.⁵

JM er bevidst om det store problemfelt inden for spansk syntaks, nemlig verbernes kombinationsmuligheder med andre led i sætningen. Bogens sidste kapitel rummer derfor en liste med over 450 verbers bøjningsmønstre, modus, valens, m.m. Men her skal læseren have overblik over i hvert fald 14 til dels idiosynkratiske forkortelser. F.eks. betegner *0* [sic.] "verber med mindre ortografiske ændringer", *io-do* betegner verber, der "har forskellig betydning med hhv. ind. og dir. objekt", medens *io* alene kun betegner en syntaktisk markering, der betyder "dativstyrende verbum". Nogle forkortelser for de samme fænomener adskiller sig desværre fra dem, JM selv bruger i forbindelse med sætningsanalysen (f.eks. *SP* og *s-pr* for 'subjektsprædikativ'). Upraktisk er også, at forkortelserne langt fra altid forklares, men at der i stedet henvises til de respektive paragraffer i bogen. F.eks. (s. 353) "dif (-a/b): verber med diftong i endelsen som beskrevet i 2.1.2.2.".

⁵ Til sammenligning henvises til Butt & Benjamin, der har det p.t. bedste register inden for de spanske grammatikker.

To af de 450 oplyste verber gengives her som eksempel:

”escuchar (lytte til) (R), i/p; no: i/p/k [tr/o-pr]”⁶ (s. 356)

”vislumbrar (skimte, r), i/p; no: i/p/k [tr]” (s. 359)

Som det fremgår bliver den velmente liste meget vanskeligt at anvende og tager man bogens forkortelsesinventar under ét (sml. med afsnit 2 ovenfor), forekommer JM’s bemærkning sidst i bogen ufrivilligt morsomt: ”Jeg har forsøgt at begrænse brugen af tegn og forkortelser, men enkelte kan forekomme.” (s. 383).

4. Konklusion

Denne nye grammatikbogs styrke ligger i omfanget og i dokumentationen af reglerne qua de mange eksempler. Men de vanskeligt forståelige passager, de ikke præcise definitioner, den terminologiske inkonsistens, det ikke brugbare register, mængden af ikke altid lige logiske forkortelser, samt den manglende fokusering ved eksemplerne er desværre med til at underminere grammatikkens troværdighed i undervisningen og rejse tvivl om reglernes gyldighed. Hertil skal lægges andre distraktionsfaktorer, så som et stort antal trykfejl, stavefejl, ombrydningsfejl og henvisningsfejl (f.eks. henvises flere steder til ”se s. ?” [sic.]), samt en inkonsekvent gennemført bibliografi.

Jeg håber, at JM i den næste bebudede version i 2003 (s. 12) får styr på de her fremførte forhold, for der foreligger et solidt fundament til en god grammatik.

Bibliografi

- Berschin, Helmut et al. (1995). *Die spanische Sprache. Verbreitung, Geschichte, Struktur*. 2 udg., München: Hueber.
- Butt, John og Carmen Benjamin (2000). *A new reference grammar of modern Spanish*. 3. udg., London: Edward Arnold.
- Fält, Gunnar (2000). *Spansk grammatik för universitet och högskolor*. Lund: Studentlitteratur.
- Jensen, Kjær (1990). *Spansk basisgrammatik*. København: Akademisk Forlag.
- Jensen, Kjær (2001). Anmeldelse af Fält (2000). In *Hermes* 27: 211-212.

Uwe Kjær Nissen, Syddansk Universitet

6 Jeg har ikke kunnet finde, hvad (R) egentlig står for.

Michael Stubbs: *Words and Phrases: Corpus Studies of Lexical Semantics*. Blackwell, 2001 (267s.)

When Professor Murray and all his assistants and voluntary readers created the first edition of the Oxford English Dictionary it took 70 years and involved more than six million slips of paper and Murray even had the floor of his office strengthened to be able to sustain the tonnes of paper (Winchester: The Professor and the Madman 1999: 103, 109). The usefulness of large electronic corpora to lexicography cannot be questioned. This usefulness, however, is not limited to the world of lexicography, but as *Words and Phrases* by Michael Stubbs demonstrates also applies to the field of lexical semantics. The status of the lexeme as the traditional unit of meaning is severely questioned and connotative meaning is put forward as a greatly neglected subject in comparison with that of denotational meaning (though even at the time of Professor Murray it was acknowledged that meaning is more than static, denotational meaning. Dr Trench talks about “the twists and turns of meanings” and describes “the way almost every word slips in its silvery, fishlike way, weaving this way and that, adding subtleties of nuance to itself, and then perhaps shedding them as the public mood dictates” (Trench in Winchester 1999: 105)). *Words and Phrases* suggests that what is at present known about connotative meaning is only the top of the iceberg and the advent of corpus linguistics will help to reveal more.

To whet your appetites let me start by declaring that *Words and Phrases* is a very good read. It has a userfriendly structure and each chapter is followed by “Summary and Implications”, “Background and Further Reading” as well as “Topics for Further Study”. By adding these sections Stubbs is able to accommodate all levels of background knowledge and the book is readable and relevant for researchers, students and teachers alike. Central to the book is the study of meaning and how the meanings of words depend on their different uses. To this end corpus linguistics is introduced and applied and Stubbs convincingly demonstrates how large corpora can be searched for observable patterns which provide evidence of what words mean. Although Stubbs in no way rejects intuition as a valuable starting point and has nothing against the odd introspective example he rejects intuition and introspection as generally reliable tools: “In many areas of semantics and pragmatics, intuitions are strong and stable, across all native speakers, whether linguistically naïve or trained and must be given the status of data” (p. 71). It is not necessary to demand corpus evidence of all lexical relations (e.g. everybody would probably agree that ‘naked nude’ is redundant). “However, there are many cases in the literature where the intuitions of native speakers are less certain, or where intuitions are demonstrably unreliable or just missing altogether” (p. 71). Sometimes intuitions about connotations are

very reliable, but at other times they are not. “It may also be that intuitions about the core meaning of a word are reliable, but that intuitions about its potential use in different situations are not”(p. 72).

The majority of examples in the book are so-called ‘attested language’, i.e. the author has not invented suitable examples, but relies almost entirely on authentic corpus-based examples (in contrast with Lyons – the author claims that in Lyons 1977 (more than 800 pages) there is not a simple authentic example). Stubbs argues that a theory of semantics should deal primarily with normal cases: what does typically occur, not what might occur under strange circumstances. Much linguistics is concerned with “What people can say” (traditional linguistics) and not with “what people do say” (corpus linguistics)(p. 61). The arguments and methods of the book are very much based on those of Sinclair (see e.g. 1991, 1996 and 1998) and the scholars who have subsequently based their work on his initial findings. The work of Sinclair was a radical development of Firth and Stubbs himself consequently describes his own approach as ‘neo-Firthian’.

Apart from four pages of very useful “Notes on Corpus Data and Software” in the beginning of the book, it consists of three parts; Part I Introduction, Part II Case Studies and Part III Implications which are again divided into ten chapters. Two approaches characterise the book as a whole: 1. meaning is use, and 2. corpus linguistics can be used as the main evidence for the uses and meanings of words and phrases.

Part I

Chapter 1 is concerned with the importance of phraseology in the study of meaning. It aims at showing the close relation between how words are used and what they mean. In contrast to the old semantic principle of compositionality (the assumption that the meaning of larger units is equal to the sum of the meanings of smaller units) Stubbs argues that combinations of words in phrases are a good candidate for the basic semantic unit of language in use. “Instead of regarding the meaning as being carried by the individual word, we could see things as follows: It is not the words which tell you the meaning of the phrase, but the phrase which tells you the meaning of the individual words in it” (p. 14). Chapter 2 discusses the basic terms and concepts which are required for a systematic study of meaning. Most of these concepts are known from traditional semantics and they include denotation, connotation, lexical field and sense relations, but chapter 2 also introduces important terms and concepts from corpus linguistics such as ‘node’, ‘span’ and ‘collocates’. These terms and concepts are explained so that they can be used in the following chapters, but chapter 2 also aims at showing how attested data collected in large corpora can be used to

illustrate and develop the concepts in question (especially connotational meaning). Together chapters 1 and 2 argue that it is not individual words which are the basic units of meaning, but longer phrases and collocations – the so-called extended lexical units, as connotations are often not attached to a single word, but are distributed across several.

Part II

Chapter 3 is mandatory reading for the novice of corpus studies as it introduces and discusses the concepts, data and methods of corpus linguistics (which are also important to the case studies of the following chapters) and describes in more detail how patterns can be discovered in corpus data. With the tools of corpus studies it is now clear that phraseology plays a major part in our language use and thus in our understanding of the concept of meaning:

“Corpus studies show that what typically occurs in language use is only a small percentage of what seems possible within the language system. A large amount of language use consists of words occurring in conventional combinations. Such collocations are not an idiosyncratic and peripheral phenomenon, **but a central characteristic of language in use**. Native speakers’ unconscious knowledge of collocations is an essential component of their idiomatic and fluent language use and an important part of their communicative competence” (p. 73 – my emphasis).

Chapter 4 presents the findings of a case study of the phraseology of English and shows that the freedom to combine words in text is much more restricted than often realised. In chapter 5 Stubbs argues that “Corpora can be used to document the norms of language use, which are the background against which individual texts are interpreted” (p. 100). Corpus studies e.g. show that the Saussurean slot-and-filler model is inadequate and that syntagmatic organisation (i.e. the norms) is much stronger than often realised – “there are rarely, if ever, free paradigmatic choices of lexis” (p. 119). Predictable combinations constitute a large percentage of normal language use. The chapter furthermore demonstrates how extended lexical units contribute to textual cohesion. The main aim of chapter 6 is to show (on the basis of a case study of a short story) how computer-assisted methods can be used to study lexical patterns in texts and the validity of such studies is discussed.

As was argued in chapter 5 individual instances can only be evaluated on the background of usage norms and an important part of these is culture. On the basis of cultural keywords chapter 7 shows that collocations, even of very common words, often carry cultural connotations: they are a significant component of cultural competence. Chapter 8 illustrates how corpus linguistics may provide new data on etymology and word meaning.

Part III

Chapters 9 and 10 discuss some wider implications of corpus studies for linguistic theory. Chapter 9 centres on one of the major findings of corpus semantics up till now; The fact that “many more words and phrases have evaluative functions than is usually recorded in dictionaries” (p. 197). Within traditional lexical semantics denotation (and truth conditions) is considered the central part of meaning and connotation is a more peripheral phenomenon which in the words of Leech (1981 in Stubbs: 197) is described as “unstable” and “indeterminate”. Lexical semantics – even in its traditional form – offers problems aplenty so in retrospect it seems only natural that denotational meaning should be the starting point of serious semantic studies, but as many semanticists have realised, an account of denotational meaning merely offers us half the truth about meaning – and perhaps not even the most significant part. Evaluative aspects of meaning seem less accessible to intuition than non-evaluative meaning and this may very well be the reason why it has not hitherto been a focal point of interest to traditional (armchair) semanticists. Naturally, connotation is by no means a new phenomenon, but it has always suffered under predicates such as “idiosyncratic” and “slippery” and is only briefly mentioned even in major textbooks. Connotation is still a very challenging subject, but corpus linguistics offers the possibility of studying connotation in a more systematic way and research so far shows that a great number of connotations are not idiosyncratic in the least. On the contrary they are widely shared in a discourse community. In chapter 9 Stubbs furthermore briefly introduces a new and interesting area of research, namely that of identifying networks of inter-collocating words – i.e. a kind of connotational lexical fields. I am convinced that this is an area where we will see plenty of new and exciting results in the future. Chapter 10, the final chapter, deals with the principles and problems of corpus linguistics. The author claims that corpus linguistics is inherently sociolinguistic, diachronic and quantitative. The importance of frequency or proportions has not been sufficiently acknowledged in the past or, one might add, has been ignored because we did not have tools which were powerful enough to determine these factors. Chapter 10 states and discusses six very relevant and highly interesting objections to corpus studies and Stubbs goes on to discuss the limitations of the dualisms prevalent in Saussurian (*langue/parole*) and Chomskyan (*competence/performance*) linguistics. Stubbs argues in favour of a pluralist position and maintains that “Corpus study may eventually provide a way of avoiding unfortunate dualisms and of integrating different kinds of cognitive and behavioural data.” (p. 244)

It is only since the mid-1980s that computer-assisted methods have been able to provide evidence about word meaning by searching across large text collections. Now that we have the tools a whole new world of study opens to

researchers within a large number of fields with a wealth of new information. Instead of merely relying on what can be said (which is of course very relevant to some kinds of study) we can now focus on what is actually being said and how often and in what situational context. Though on the face of it it may seem a simple matter of calculation, frequency is a complex matter especially when dealing with word combinations and patterns of meaning and cannot be ignored. “It is as if chemists knew about the different structure of iron and gold, but had no idea that iron is pretty common and gold very rare; or as if geographers knew how to compare countries in all kinds of ways, but had never noticed that Canada is bigger than Luxembourg” (Kennedy 1992 in Stubbs: 221). The challenge (and I consider it a major one) is now to find out how to interpret all this new information. From the point of view of lexical semantics I consider it a very important result of corpus studies that many more words have evaluative connotations than previously recognised. And as to the practice and theory of stylistics and of translating this also has important implications (as pointed out, but not further discussed by Stubbs on page 243).

Words and Phrases provides a wealth of relevant suggestions for further reading, it is highly up-to-date and very well researched and discussions are carried out at a high level. However, its logical structure, internal references and userfriendly language make it comprehensible to everyone with an interest in the subject and basic semantic/linguistic knowledge. To get the full advantage of the book it is no doubt necessary to have more than a basic knowledge of semantics and the history of semantics, but the book never mentions a theory, a concept or a scholar without proper definitions, introductions and references – the reader is certainly not left to his own devices. There are many repetitions throughout the book of its most important arguments, but instead of being annoying it merely serves constantly to remind the reader of the framework of the book and to put the analyses into perspective. It happens once or twice that the author generalises perhaps a little too eagerly on the basis of a few examples, but at the same time he often points out that much research is needed to fully confirm many of the observations of the book. On the whole I can only agree with the promising recommendation on the back of the book: “The author successfully demystifies his own discovery processes, providing the reader with tools for further investigation. The book’s clarity and depth make it indispensable for students and researchers alike” (Susan Hunston, University of Birmingham). It is not merely a marketing ploy – it is actually true and I fully endorse it!

References

- Lyons, John (1977). *Semantics*. Cambridge University Press.
 Sinclair, John (1991). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford University Press.

Sinclair, John (1996). The search for units of meaning. In *Textus* 9. 75-106.

Sinclair, John (1998). The lexical item. In E. Weigand (ed.), *Contrastive Lexical Semantics*. Benjamins. 1-24.

Winchester, Simon (1999). *The Professor and the Madman*. HarperPerennial.

Karen Korning Zethsen

Gerd Wotjak, udg.: *En torno al sustantivo y adjetivo en el español actual. Aspectos cognitivos, semánticos, (morfo) sintácticos y lexicogenéticos*. Frankfurt am Main: Vervuert; Madrid: Iberoamericana, 2000 (488 sider)

Bogen *En torno al sustantivo y adjetivo en el español actual* indeholder 43 af de indlæg, der blev holdt ved det femte internationale kollokvium for spansk lingvistik (Quinto Coloquio Internacional de Lingüística Hispánica), der fandt sted i Leipzig i 1998. Som det fremgår af publikationens titel var temaet for kollokviet denne gang nominalet, som i bogens mange indlæg naturligvis beskrives og analyseres ud fra en række forskellige teoretiske og metodiske ståsteder. En stor spredning i videnskabelig tilgang kan selvfølgelig ikke, og skal måske heller ikke, undgås, når et kollokvium fokuserer så bredt som på klasser af ord og deres syntagmatiske ekspansioner. Denne manglende indsævring af genstandsfeltet til fx et særligt grammatisk paradigme er der dog søgt rådet bod på i form af en tematisk underopdeling af hovedemnet nominaler i 3 sektioner.

De første 3 artikler, af henholdsvis Trujillo, Pottier og Lara, i sektion A diskuterer overordnede problemstillinger af teoretisk og metodologisk art ved analyse og kategorisering af nominaler, mens de følgende 6 indlæg af Delbecque, Jensen, Jiménez, Miyares, Nowikow og Rosas koncentrerer om væsentlige syntaktiske, semantiske og kognitive karakteristika ved substantiver. Artiklerne af Cifuentes, García Padrón og Wotjak i samme sektion drejer sig hovedsageligt om dannelsen af selve substantivet, og de efterfølges af en række artikler af Haßler, Luna Traill, Subirats, Rojas, García-Page og Gärtner, hvis tema er substantivers kombinationsmuligheder med adjektiver i et nominalsyntaxme. De sidste to artikler i denne sektion af López García og Cabré omhandler propriier.

Sektion B dedikeres til beskrivelsen af adjektiver. Også her har man valgt at begynde med 3 artikler, af Báez San José & Garcés Gómez, Demonte og Santos Río, der har et bredere teoretisk og metodologisk sigte. Adjektivernes placering og funktion behandles i de næste artikler, der er skrevet af Almela, Labrador og Koike, mens dannelsen af adjektivet samt nogle særlige semantiske og pragmatisk aspekter ved disse er temaerne for resten af artiklerne i denne sektion.

De sidste artikler er skrevet af Bartoš, Lorente, Alsina & Decesaris, Duo de Brottier, Polzin, Ide, Emsel, Baran og Becerra.

Bogens tredje og sidste sektion er lidt af en rodekasse. Her finder man en række artikler, af Azpizu, Vigueras, Kaul de Marlangeón og Gräfe, om forskellige semantiske og syntaktiske træk ved adverbiet. Så følger to artikler af Roegiest og Lavric om henholdsvis de personlige pronomener og determinativer, og endelig afsluttes med Pawliks diakrone artikel om latinske bøjningsmønstres indflydelse på moderne spansk.

Det turde være klart, at man naturligvis ikke i en anmeldelse som denne kan beskrive, behandle og kritisere 43 artikler og samtidig yde dem den retfærdighed, de fortjener. Jeg har derfor som en slags smagsprøver udvalgt 6 artikler, to fra hver sektion, som jeg vil omtale nærmere for på den måde i hvert fald i nogen grad at forsøge at give et lille indblik i bogens tre hovedtemaer: substantiver, adjektiver og adverbier. De 6 specifikke artikler, som er udset til nærmere omtale, er ikke valgt ud fra bestemte kriterier om teoretisk eller metodisk indfaldsvinkel eller betragtninger vedr. kvalitet eller særlig grad af repræsentativitet, men simpelthen fordi de ud fra en ren subjektiv vurdering er dem jeg af forskellige grunde finder mest interessante og opsigtsvækkende, uden jeg ønsker at definere grundene hertil nærmere.

Med artiklen *La estructura [el Nabstracto de que + completiva]: variación formal y funcional* bidrager Nicole Delbecque med mange vigtige observationer og pointer til udforskningen af spanske komplekse NPers interne struktur. Artiklens hovedsigte er at diskutere og komme med en kritik af Leonettis (1993), ifølge Delbecque, noget kategoriske opfattelse af, at i et eksempel som *el temor de que los impuestos aumenten* 'frygten for at skatterne stiger' kan kompletivsætningen analyseres enten som et argument, der selekteres af kernesubstantivet, eller som en apposition, der identificerer kernesubstantivets referent. Diskussionen bygger på en række parametre og er i det hele taget uhyre kompleks. Jeg har på den baggrund valgt her kun at gå ind i én enkel, men dog overordnet problemstilling, nemlig transponering af begrebet "argumentstruktur" fra verbaltil nominalkategori. Delbecque anfører, hvilket jeg er helt enig i, at analogien kun kan være partiel, idet der i mange tilfælde ikke er semantisk ækvivalens mellem verbum og substantiv, jfr. følgende eksempelpar: *consecuencia-conseguir* 'konsekvens-opnå', *experiencia-experimentar* 'erfaring-opleve', *impresión-impresionar* 'indtryk-imponere', *recurso-recurrir* 'tilflugt-søge tilflugt', *razón-razonar* 'grund-begrunde', *resultado-resultar* 'resultat-vise sig', *ventaja-aventajar* 'fordel-indhente'. Det bemærkes desuden med reference til de efterfølgende eksempler, at man ved nogle verbum-substantiv-par vanskeligt kan afgøre, om det er substantivet, der afledt af verbet eller omvendt: *causa-causar* 'grundafstedkomme', *condición-condicionar* 'betingelse-betinge', *cuestión-cuestionar*

'spørgsmål-sætte spørgsmålstegn ved', *culpa-culpar* 'skyld-beskyld', *evidencia-evidenciar* 'bevis-bevise', *objeción-objetar* 'indvending-indvende', *posibilidad-posibilitar* 'mulighed-muliggøre', *solución-solucionar* 'løsning-løse'. Såfremt verbet er afledt af substantivet, må substantivets indlysende prædikativiske egenskaber og evne til at etablere argumentstruktur forklares uafhængigt af det afledte verbs valensrammestruktur. Endelig nævner Delbecque en række verber (*admirar* 'beundre', *agradecer* 'takke', *agregar* 'tilføje', *aguantar* 'udholde', *añadir* 'tilføje', *condenar* 'dømme', *confesar* 'tilstå', *discutir* 'diskutere', *imaginar* 'forestille sig', *murmurar* 'mumle', *notar* 'bemærke', *oir* 'høre', *perdonar* 'undskyld', *preferir* 'foretrække', *repetir* 'gentage', *saber* 'vide', *soñar* 'drømme'), hvis nominale pendant ikke, eller i hvert fald kun vanskeligt, kan konstrueres med kompletivsætning, samt en række substantiver (*circunstancia* 'omstændighed', *coyuntura* 'konjunktur', *factor* 'faktor', *lema* 'motto', *leyenda* 'legende', *manía* 'mani', *miedo* 'frygt', *objeto* 'formål', *objetivo* 'formål', *refrán* 'mundheld'), som ikke har nogen morfologisk relation til verber, men som alligevel tilsyneladende er i stand til at etablere en argumentstruktur ved fx at knytte en kompletivsætning til sig. Delbecque nævner her kun kompletivsætningen som muligt argument 2, men argument 2 kan også i visse tilfælde udgøres af en infinitiv (*el miedo de perder la cara* 'frygten for at tabe ansigt', *la manía de leer en el retrete* 'manien med at læse på toiletet').

Delbecque anfører til støtte for sit synspunkt om en begrænset analogi mellem verber og deverbale substantivers argumentstruktur, at substantiver kan indeholde flere konceptuelle niveauer samtidig, nemlig en begivenhed eller en SoA (2. ordens entiteter), en proposition (3. ordens entiteter) eller de kan repræsentere en talehandling (4. ordens entiteter). I modsætning hertil kan verber ifølge Delbecque ikke i sig selv repræsentere en proposition, men kan kun introducere den, fordi det er verbernes argumenter, som repræsentere propositionen, et synspunkt som strengt taget vel kan være noget vanskeligt at forstå. I forbindelse med betegnelserne 1., 2. og 3. ordens entitet referer Delbecque til Lyons (1991:170) definition og anvendelse af begreberne, mens der i forbindelse med 4. ordens entiteter henvises til (Dik 1989:50). Det synes nogenlunde gængs at opfatte deverbale substantiver som 2. ordens entiteter. Mere problematisk bliver det, når Delbecque angiver at substantiver som *temor* 'frygt', *descubrimiento* 'opdagelse', *peligro* 'fare', *posibilidad* 'mulighed', *prueba* 'bevis', *creencia* 'tro', *deseo* 'ønske', *ilusión* 'illusion' og *miedo* 'frygt' kan konceptualiseres på to måder: som begivenhed eller sagforhold (SoA), hvor de optræder som 2. ordens entiteter, eller som abstrakte begreber eller propositioner og dermed 3. ordens entiteter, som ifølge Lyons (ibid.) kan tilskrives en sandhedsværdi. Det er rigtigt, at eksempelvis substantiverne *deseo* og *ilusión* i (1ab) denoterer

abstrakte begreber, og at de samme substantiver i (1cd) denoterer en form for begivenhed eller tilstand.

- (1a) *El deseo de placer, poder, gloria, sexo, dinero y todo eso son obra del demonio.*¹
'ønsket om lyst, magt, glans, sex, penge og alt det der er djævlens værk.'
- (1b) *Los padres quieren que sus hijos jueguen al tenis por el dinero, no por la ilusión de ganar, como nos pasó a nosotros.*
'forældrene vil have at deres børn skal spille tennis pga. pengene, ikke pga. glæden ved/ønsket om at vinde, som det var tilfældet med os andre.'
- (1c) *... y mucho menos que tratara de insinuar siquiera mi deseo de ser objeto de él.*
'... og slet ikke at han blot forsøgte at insinuere mit ønske om at blive genstand for den.'
- (1d) *Nunca me ofrecieron presentar o hacer un programa en directo, eso era mi ilusión y lo he conseguido.*
'de tilbød mig aldrig at præsentere eller lave et direkte program, det var det der var mit ønske og nu har jeg opnået det.'

Distinktionen mellem substantiver som denoterende noget abstrakt over for en begivenhed/tilstand er imidlertid helt generel og afhænger af, hvilke led, der knyttes til kernen, og om de optræder som argumenter eller modifikatorer i forhold til denne. At substantiverne *deseo* og *ilusión* i (1ab) læses som abstrakte begreber skyldes primært to interrelaterede forhold, nemlig dels at tema/patient-rollen er kodet som henholdsvis udeterminerede substantiver (1a) og en infinitiv (1b), som optræder uden sine valensled, dels at agent/experient-rollen er uudtrykt og der dermed ikke etableres en subjektsrelation, som det er tilfældet i (1cd). Pointen er altså, at vel kan substantiver, der denoterer begivenheder, processer, tilstande eller egenskaber, konceptualiseres enten som abstrakte begreber eller referentielt forankrede sagforhold, men denne kodning afgøres generelt i nominalsyntaksen ikke af substantivet selv, hvorfor man efter min mening ikke kan udskille grupper af begivenhedsdenoterende substantiver, der inhærent er det ene eller det andet. Min anke mod Delbecques opdeling af substantiver i 2., 3. og 4. ordens entiteter er således, at hun ikke tager hensyn til substantivernes forskellige muligheder for at etablere grammatiske relationer og konsekvenserne heraf. Som sagt udgør denne diskussion dog blot en mindre del af artiklen, der indeholder mange andre spændende og væsentlige betragtninger, end dem der nævnes her.

¹ Eksemplerne er taget fra et korpus, som er blevet stillet til rådighed for mig af Kjær Jensen.

I sin "lille" artikel *A propósito de complementos adnominales: una muestra del habla de la Ciudad de México* hævder forfatteren, Elizabeth Luna Traill, med rette efter min mening, at de fleste beskrivelser af spanske nominalsyntagmers interne struktur er koncentreret om de komplementer, der introduceres af den semantisk "farveløse" præposition *de*. På basis af et talesprogs-korpus med "dattet" sprog, som det tales i byen Mexico, fremkommer forfatteren med nogle meget interessante statistiske betragtninger i relation til de adnominale komplementer, der introduceres af præpositioner som er forskellige fra *de*, såsom *adaptación al matrimonio* 'tilpasning til ægteskabet', *comparaciones con mujeres* 'sammenligninger med kvinder', *trabajo en el campo* 'arbejde på marken', *enloquecimiento por el señor que...* 'vanvid med hensyn til den mand som...', og *confianza hacia los padres* 'tillid til forældrene', blot for at nævne nogle eksempler. Det empiriske materiale, som har en høj frekvens af deverbale substantiver, viser, at de komplementer, der introduceres af præpositionerne *a*, *por* og *entre* altid har et deverbalt substantiv som kerneled, og at de komplementer, der introduceres af *en* og *sobre* i langt overvejende grad har deverbale substantiver som kerneled. Hvad angår syntagmer, hvor præpositionen *para* indgår, er fordelingen mellem deverbale og ikke-deverbale kernesubstantiver ligelig, mens der ved *con* er en højere frekvens af ikke-deverbale substantivkerner. Præpositionen *sin* optræder udelukkende med ikke-verbalafledte kernesubstantiver.

Desværre gør forfatteren slet ikke forsøg på systematisk at beskrive blot nogle af de leksikalske, semantiske eller syntaktiske principper, der måtte være styrende for, at mange adnominale komplementer introduceres af en præposition forskellig fra *de*. Selv om forfatteren selv eksplicit anfører, at hun ikke vil redegøre for, hvorfor empirien opfører sig som den gør, er det dog noget skuffende, at hun ikke bare vil komme med et bud på eller en antydning af en mulig forklaring. Artiklen rummer dog mange gode eksempler på denne varierende præpositionsbrug, der i hvert fald kan danne udgangspunkt for videre udforskning, som forfatteren også selv påpeger. Desuden indeholder bibliografien mange nyttige referencer for den som måtte interessere sig for emnet.

Med udgangspunkt i en kort opsummering af de væsentligste semantiske og syntaktiske faktorer, der har indflydelse på brugen af frie prædikativer, såsom fx hovedverbets semantiske beskaffenhed og selve prædikativets perfektive karakter, diskuterer Susana Azpiazu Torres i sin artikel *Los adverbios en -mente orientados hacia el sujeto y la llamada función de predicativo en español de* betydningsmæssige og funktionelle ligheder, der er mellem adjektiver anvendt som frie prædikativer og adverbier på *-mente*, der modificerer sætningens subjekt. Forskellen kan i princippet illustreres med følgende to eksempler:

Juana duerme tranquila 'Juana sover rolig'; og
Juana duerme tranquilamente 'Juana sover roligt'

hvor adjektivet i det første eksempel både refererer til soveprocessen og beskriver den tilstand, som subjektet kommer i ved at gennemgå processen, mens adverbiet kun beskriver måden, hvorpå den proces, der udtrykkes af verbet, gennemgås. Det er desuden et specifikt krav til det subjekt-modificerende adverbium, at det adjektiv adverbiet er afledt fra, denoterer en typisk menneskelig egenskab eller handlemåde, hvilket tillige implicerer, at et sådant adverbium kun kan optræde med et prædikat, hvis subjekt er agentivt. Forfatteren sammenligner her med et eksempel som *la piedra cae pesadamente* 'stenen falder tungt', hvor adverbiet ikke modificerer subjektet eller definerer det gennem verbet. Altså, en sten kan være både let og tung, men det har intet med dens fald at gøre.

Generelt postuleres det altså, at prædikativet og den pågældende type adverbier er semantisk komplementært distribueret, hvorfor det måske også kunne forventes, at når det aspektuelle træk [+perf.] er påkrævet ved prædikativerne, så ville de adjektiver som adverbierne er afledt af skulle være markeret for det modsatte træk, dvs. [-perf.]. Sagt på en anden måde, skulle man ikke kunne danne adverbier på *-mente* ud fra adjektiver med trækket [+perf.], dvs. at de adjektiver, der kan optræde prædikativt, ikke skulle kunne danne basis for dannelsen af et adverbium på *-mente*. En sådan hypotese kunne evt. forklare forskellen i acceptabilitet mellem følgende eksempler:

**Pedro estudia inteligente* 'Pedro studerer intelligent'
Pedro estudia inteligentemente 'Pedro studerer (på en) intelligent
 (måde)'

Men på baggrund af eksempler som de første med *tranquila(mente)* og et eksempelpar som følgende:

Andrés habla orgulloso de su hijo 'Andrés taler stolt om sin søn'
Andrés habla orgullosamente de su hijo 'Andrés taler (på en) stolt
 (måde) om sin søn'

hvor man ikke uden en kontekst kan disambiguere eksemplets aspektuelle orientering, jfr. *Andrés es/estar orgulloso al hablar de su hijo* 'Andrés er stolt når han taler om sin søn', må hypotesen alligevel afvises. Dette tyder ifølge forfatteren på, at forskellen mellem de to størrelser kun kan forklares semantisk ud fra den antagelse, at prædikativer denoterer tilstande, mens de subjektorienterede adverbier på *-mente* refererer til menneskelige egenskaber, dvs. træk, der definerer agenten såsom *prudencia* 'forsigtighed', *orgullo* 'stolthed', *inteligencia* 'intelligens' etc. Hvad angår den aspektuelle dimension peger "en egenskab" mod en imperfektiv fortolkning, således at hvis den leksikalske base (adjektivet) tillader begge læsninger, er det kun den imperfektive, der er subjektorienteret. Dette skulle så også medføre, ifølge forfatteren, at adverbier på *-mente*, hvor både denne form og prædikativet eksisterer på lige fod så at sige, fortolkes imperfektivt. Ligeledes forklarer denne antagelse, hvorfor klart

perfektive adjektiver som *contento* 'tilfreds' ikke kan danne udgangspunkt for dannelse af adverbier på *-mente*.

Artiklen, som efter den indledende analyse tager en række problemer og særtilfælde op, som ikke skal kommenteres her, er efter min mening generelt interessant, fordi den på en ny måde diskuterer og bidrager til løsningen af et vanskeligt og ikke særligt indgående behandlet problemkompleks i spansk grammatisk litteratur.

Som titlen indikerer, handler Silvia Beatriz Kaul de Marlangeóns artikel *adverbio modificador de sustantivo* om, hvilke forhold der gør sig gældende, når et adverbium modificerer et substantiv. På basis af en sondring mellem på den ene side substantiver afledt fra adjektiver, såsom *ciego* 'blind', *pecador* 'synder', *médico* 'læge' og *liberal* 'liberal', som forfatteren anser for substantiva absoluta eller nomina rerum, i lighed med primære substantiver som *árbol* 'træ' og *cielo* 'himmel', og på den anden side substantiva adiecta, dvs. inhærent relationelle substantiver som *padre* 'far' og *alcalde* 'borgmester', viser forfatteren, som bl.a. lader sig inspirere af Coseriu (1978) og Bosque (1993), at disse to typer substantiver som fællestræk har, at de begge kan optræde prædikativt, jfr. *Juan es alcalde/médico* 'Juan er borgmester/læge', men at de reagerer forskelligt over for forskellige former for adverbial modifikation. Dette skyldes i henhold til forfatteren, at deadjektivale substantiver, som altså er at regne for substantiva absoluta, er ekstensioner af egenskaber, mens substantiva adiecta i modsætning hertil indeholder egenskaber. Forskellen giver sig bl.a. udslag i, at visse substantiva adiecta pga. deres verbale indhold kan modificeres temporalt af et adverbium, jfr. *el actualmente primer ministro del Japón opina que...* 'Japans nuværende statsminister mener at...', mens dette ikke kan lade sig gøre ved substantiva absoluta. De to grupper af substantiver reagerer også forskelligt på kvantifikation. Substantiva adiecta kan modificeres af gradsadverbier som i *apenas/cabalmente profesor* 'knap/netop lærer', mens de adjektivafledte substantiva absoluta, hvis de denoterer genstande, ikke kan kvantificeres men kun kvalificeres – ved kvantifikation som i *una actitud muy patronal* 'en meget arbejdgiveragtig holdning' fungerer *patronal* som adjektiv ikke som afledt substantiv -. Hvis de deadjektivale substantiver denoterer personer, kan de kvantificeres, men kun på en sådan måde, at der enten ikke længere er tale om et substantiv, jfr. *Juan es un viejo* – *Juan es muy viejo* 'Juan er en gammel mand/gamling – Juan er gammel' eller at adverbiet modificerer hele det nye substantiv, som er opstået ved omdannelsen fra egenskab til klasse, fra adjektiv til substantiv, og ikke egenskaberne indeholdt i dette substantiv, når det optræder i en sætning med *ser* 'være' eller aspektuelle varianter heraf: *Juan es muy médico* 'Juan er meget læge'. Denne sidste distinktion fremstår dog ikke så klart, idet fx

forskellen på *Juan es muy médico/alcalde* 'Juan er meget læge/borgmester' er noget svær at få øje på.

Endelig kommenteres det fænomen, hvor inhærent absolutte substantiver som *asno* 'æsel' eller *lince* 'los' modificeres adverbialt som i *Juan es completamente asno/muy lince* 'Juan er fuldstændig åndssvag/meget snedig', og det påstås, at de absolutte substantiver her anvendes som substantiva adiecta.

Artiklen er spændende, fordi den tager fat i den notorisk vanskelige problemstilling, der vedrører en skellen mellem relationelle og ikke-relationelle substantiver og så forsøger at kombinere denne parameter med muligheden for modifikation med adverbier, hvilket giver diskussionen mere dybde og gør den mere perspektivrig.

Artiklen *la formación de adjetivos en -able/-ible*, skrevet af Ofelia Duo de Brottier, handler om, hvilke betingelser der skal være tilstede, for at man på basis at et verbum kan danne et adjektiv på *-able/-ible*, og om et sådant adjektiv altid er produkt af en mental, aktiv afledningsproces, eller om det pågældende adjektiv findes som etableret enhed i det mentale leksikon. Desuden ønsker forfatteren at undersøge, om alle adjektiver med suffikset *-ble* er underlagt de samme restriktionsselektioner ved deres dannelse, og om der eksisterer en overordnet semantisk fællesnævner for disse verbalafledte adjektiver.

Med reference til Andersons (1995:186) regler for dannelse af adjektiver på *-ble* konstaterer forfatteren, at reglerne ikke tager højde for, at en række transitive verber, heriblandt *hacer* 'gøre' og *poner* 'anbringe', ikke direkte kan danne basis for dannelse af adjektiver på *-ble* (**hacible*, **ponible*), og at der findes adjektiver på *-ble*, der ikke kan relateres til et verbum og dermed heller ikke kan passiveres. Det er derfor i henhold til forfatteren nødvendigt, for at kortlægge betingelserne for dannelse af adjektiver på *-ble*, at inddrage og kombinere formelle, leksikalske, syntaktiske og kontekstuelle parametre.

Duo de Brottier kommer frem til en klassifikation med 3 typer af betydnings-tilskrivning til adjektiver med suffikset *-ble*.

- a) Denne gruppe indeholder de adjektiver, som er afledt i henhold til en fast morfo-leksikalsk regel, uden at det er nødvendigt at inddrage anden information end verbets basisbetydning. Disse adjektiver er leksikalsk tunge, i den forstand at deres argumentstruktur skal udfyldes af elementer i konteksten. For at indkredse medlemmerne af denne gruppe anvender forfatteren forskellige transitivitetskriterier, bl.a. inspireret af Hopper & Thompson (1980:252) og Demonte (1991:39). Hun diskuterer også disse adjektivers aspektsuelle værdi og kommer frem til, at alle de verber, hvorfra adjektiver på *-ble* afledes, også har et tilsvarende participium med perfektiv værdi, jfr. *coleccionado* - *coleccionable* 'samlet/samlelig', *alargado* - *alargable* 'aflang/

som kan gøres aflang'. Adjektiver med suffikset *-ble* har altid imperfektiv værdi, og derfor kan man sige at participiet, som jo kan anvendes adjektivisk, og adjektiverne på *-ble* komplementerer hinanden aspektuelt. Det konstateres også, at adjektiver på *-ble* aldrig kan afledes fra et tilstandsverbum.

- b) Denne gruppe indeholder de leksikaliserede adjektiver, som udgør individuelle indgange i leksikon og som tilegnes separat, ét efter ét, så at sige. Eksempler er *miserable* 'elendig', *potable* 'drikkelig' og *afable* 'venlig', som kun diakront kan relateres til en verbal base.
- c) Gruppen indeholder de adjektiver, hvis betydning afhænger af socio-kulturelle, pragmatiske værdier eller kontekstuel information. Der er her tale om adjektiver som *comible*, *bebible* og *ponible*, som betyder noget i retning af, om noget er indbydende at spise eller drikke, og altså ikke om det rent fysiologisk er muligt at indtage, eller om fx en kjole lever op til krav om udseende, snit og mode og derfor kan tages på, er *ponible*.

Generelt fremstiller artiklen problemet vedrørende *-ble* klart og velstruktureret og forfatteren diskuterer mange flere vigtige aspekter i forbindelse med ord-dannelse end der kan nævnes her.

Artiklen *Estructura argumental y formación de adjetivos: los derivados en -oso/osa* er skrevet af Mercè Lorente Casafont og handler om dannelse af adjektiver med suffikset *-oso/osa*. Artiklen har som deskriptivt udgangspunkt interfacet mellem leksikon og syntaks, og dens teoretiske ramme er bl.a. inspireret af arbejder af Grimshaw (1986, 1990) og Levin & Rappaport (1986, 1995), som de vigtigste. Forfatteren opstiller i artiklen 3 arbejdshypoteser, som alle med stor overbevisning påvises at være sande ved gennemgangen af det empiriske materiale, der udgøres af formelt excerperede eksempler fra den spanske ordbog VOX. Materialet opdeles i 3 grupper:

- a) Adjektiver på *-oso/osa* som er denominale, dvs. at de kun kan relateres direkte til et substantiv og ikke et verbum. Eksempler er *ocioso* 'ledig', *vigoroso* 'stærk' og *temeroso* 'frygtssom'. Der kan i forbindelse med denne gruppe eksistere et verbum med en relateret semantisk værdi, fx *temer* 'frygte' eller *vigorizar* 'styrke', men der er så ifølge forfatteren enten tale om et andet leksem som ved *temer* eller at verbet ligeledes er afledt som ved *vigorizar*, i dette tilfælde fra *vigor* 'styrke'.
- b) Adjektiver på *-oso/osa* som både kan relateres direkte til et substantiv og et verbum, men som traditionelt har været regnet for deverbale, fx *engañoso* 'svigefuld' eller *trabajoso* 'arbejdsom'.
- c) De lærde afledninger fra latin såsom *dadivoso* 'gavmild' eller *ampuloso* 'svulstigt'. Disse adjektiver behandles ikke i artiklen.

Den første konklusion, der drages, er at de adjektiver fra gruppe 1 som semantisk og formelt er denominale (*amoroso* 'kærlig', *oloroso* 'duftende') er indirekte relateret til begivenheder af sensorisk eller psykologisk karakter, hvilket forklarer, at disse adjektivs argument udfyldes af den semantiske rolle Experient. De adjektiver, stadig fra gruppe 1, hvor der også indgår et afledt verbum i paradigmet, udviser en større spredning mht. argumentets semantiske værdi (Agent ved *tramposo* 'som snyder', Årsag ved *horroroso* 'forfærdelig' og Experient ved *amoroso* 'kærlig'), men de denoterer i lighed med de første en form for begivenhed. Adjektiver i gruppe 2 kan alle relateres til agentive (*engañar* 'snyde') eller kausative (*enojar* 'irritere') begivenheder.

Den anden konklusion angår nedarving af argumentstruktur. Det påvises at de deverbale adjektiver fra gruppe 2, hvor det oprindelige verbum styrer to argumenter, arver det eksterne argument, hvorfor suffikset kan klassificeres som aktivt. Det eksterne arguments semantiske pendant er altid det mest prominente semantiske roller (Agent, Årsag, Instrument eller Experient).

Den tredje konklusion omhandler det forhold, at der ikke nødvendigvis er overensstemmelse mellem de eksterne argumenters semantiske værdi på verbal og adjektiv niveau, selv om et argument er direkte nedarvet fra verbets argumentstruktur til adjektivets. Et eksempel på denne uoverensstemmelse er *trabajar* 'arbejde', hvis eksterne argument er agentivt, mens det er kausativt ved *trabajoso* 'arbejdsom'. Derfor kan forfatteren slutte, at argumentets semantiske værdi er relateret til selve suffikset/suffigeringen og således er uafhængigt af den oprindelige leksikalske base, hvilket, sammen med flere andre i artiklen, er en spændende, overraskende og god pointe.

Afslutningsvis kan man sige, at bogen i sin helhed bestemt er læseværdig, langt ud over de få artikler, som her har fået omtale, og den vil være interessant for alle, der beskæftiger sig eller vil beskæftige sig med moderne spansk lingvistik på forskningsniveau. Trods bogens vel uundgåelige heterogenitet præsenterer den på glimrende vis "state of the art" inden for udforskning af nominale strukturer i spansk, og er man optaget af dette emne, er det obligatorisk i et eller andet omfang at forholde sig til de observationer, resultater og synspunkter, der fremstilles i bogen.

Referencer

- Anderson, S.R. (1992). *A-Morphous Morphology*. Cambridge: Cambridge U.P.
- Bosque, I. (1993). *Las Categorías Gramaticales*. Madrid: Síntesis
- Coseriu, E. (1978). *Gramática, Semántica, Universales*. Madrid: Gredos.
- Demonte, V. (1991). *Detrás de la palabra*. Madrid: Alianza.

- Dik, S.C. (1989). *The Theory of Functional Grammar. Part I: The Structure of the Clause*. Dordrecht: Foris
- Grimshaw, J. (1988). Adjuncts and Argument Structure. In *Lexicon Project Working Papers*, 21. MIT.
- Grimshaw, J. (1990). *Argument Structure*. Cambridge: The MIT Press.
- Hopper, P.J. & S.A. Thompson (1980). Transitivity in grammar and discourse. In *Language*, Journal of the Linguistic Society of America, Vol. 56, n° 2.
- Levin, B. & M. Rappaport. (1986). The Formation of Adjectival Passives. In *Linguistic Inquiry*, 17. 623-661.
- Levin, B. & M. Rappaport. (1995). *Unaccusative at the syntax-lexical semantics interface*. Cambridge: The MIT Press.
- Leonetti, M. (1993). Dos tipos de completivas en sintagmas nominales. In *Lingüística (ALFAL)*, 5. 5-40.
- Lyons, J. (1991). *Natural language and universal grammar. Essays in linguistic theory, volume I*. Cambridge: Cambridge U.P.

Henrik Høeg Müller